

መሠረታዊ የኢትዮጵያ ጥበቃ ምክር ቤት

Proudly
brought
to you
by

www.benyamhik.wordpress
.com

ለአዲሱ መሠረታዊ
የሰው ሕይወት ሥልጠና የተዘጋጀ

ታህሳሥ 1978
አዲስ አበባ

መሠረታዊ የኢትዮጵያ ጥበቃ ስርዓት

ለከፍተኛ መሠረታዊ
የሰው ኃይል ሥልጠና የተዘጋጀ

ታህሣሥ 1978
አዲስ አበባ

መ ገ ሲ ያ.....	1
1. የኢትዮጵያ ምድር ተፈጥሮአዊ ባህር ያት.....	3
1.1 ዲክገራፊያዊ አቀማመጥ መጠንና ወሰን.....	3
1.2 ዲክሎዲያዊ አፈጣጠርና የማስደን ሀብት...	5
1.2.1 ዲክሎዲያዊ ታሪካዊ ሂደቶች.....	5
1.2.2 የማስደን ሀብት ክምችትና ሥርዓት..	9
1.3 የኢትዮጵያ መልከዐ ምድር.....	10
1.3.1 መልከዐ ምድራዊ ክፍፍል.....	10
1.3.1.1 የሰዎች ሽለቆ.....	11
1.3.1.2 የምዕራብ ከፍተኛና ዝቅተኛ መሬቶች.....	13
1.3.1.3 የደቡብ ምሥራቅ ከፍተኛና ዝቅተኛ መሬቶች.....	16
1.3.2 የኢትዮጵያ ወንዞችና የፍሳሽ ሥርዓቶች...	17
1.3.2.1 ወንዞች.....	17
1.3.2.2 የፍሳሽ ሥርዓቶችና የውሀ ሀብት	17
2. የኢትዮጵያ የአየር ንብረት.....	23
2.1 የአየር መቀት ሁኔታ.....	24
2.2 የዝናብ ሁኔታ.....	25
2.2.1 ወቅታዊ የዝናብ ሥርዓት.....	25
2.2.2 የኢትዮጵያ ዝናብ የሥፍራ ሥርዓት...	27

2.3 የዘናብ አስተማማኝነትና ደርቅ.....	27
2.4 የተፈጥሮ እጽዋት.....	29
2.5 አፈር.....	31
2.5.1 የአፈር ሥርዓት.....	31
2.5.2 የአፈር መሸርሸር.....	33
2.6 አራ ዊት.....	34
2.7 የእጽዋት የአፈርና የአራ ዊት እንክብካቤ...	35
3. የኢትዮጵያ ሕዝብ ጽሕፈት.....	36
3.1 የኢትዮጵያ ሕዝብ ሥርዓትና አባላዊ.....	36
3.2 የገጠር አሠራር.....	39
3.3 ከተቃውሞ.....	40
4. የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ ጽሕፈት ያዊ ባህርይ.....	42
4.1 ገብርና.....	42
4.1.1 ቅድመ አብዮት ገብርና.....	43
4.1.2 ደገረ አብዮት ገብርና.....	45
4.1.3 የኢትዮጵያ ገብርና ዓይነትና አደረጃጀት.....	47
4.2 ኢንዱስትሪና መገናኛ ጽሕፈት ያዊ ባህርይ.....	50
4.2.1 የዘመናዊ ኢንዱስትሪ ሥርዓት.....	53
4.2.2 ተራገብፖርትና መገናኛ.....	54
References	57
አባሪዎች /ክርታ 1-8 /.....	59-66

በማንኛውም ደረጃ በሀገር ለሚኖሩ ሕጻናትና ሴቶች ውስጥ የሚገኙት ሁኔታዎች ለሀገሪቱ የሚጠቅሙትን ስጋትና ስቃይ ለማሳደግና ለመቀነስ መሠረታዊ ገንዘብ የገደብ ያሳያቸዋል፡፡ የዚህ ጽሁፍ ይዘት መሠረታዊ ሀሳብም ይህ ነው፡፡

ለዩ ለዩ የሚገኘው ገጽታዎች ለገጽታና የት ለገጽታው ማጠቃለያ፡ ለገጽታ ዓይነት ሥርዓት ከሌለው ጋር ያለውን ተዛምዶ መለየት፡ በምድር ላይ የምና ያቸው ተለዋዋጭና ተንቀሳቃሽ ነገሮችና ክስተቶች የሚገኝባቸውን ኃይልና ሥርዓታቸውን መገንዘብ፡ ወደፊት ምን ዓይነት ሥርዓት ሊከሰት ለገጽታው መገመትና በመጨረሻም ከሁሉም በላይ ደገፍ ሚገኝባቸው ሥርዓቶችን ለሀገርና ለሕዝብ ጥቅም በሚመች መንገድ መቀየርና መመራት ናቸው፡፡

በዚህ ጽሁፍ የኢትዮጵያን ሕዝባዊ ሕዝብና የሕግ ሪፐብሊክ ለመገንባት በምናደርገው ተገልጦት ውስጥ ለገጽታ የሚሠሩት መሠረታዊ የኢትዮጵያ ሚገኝባቸው ሕዝብ ለማቀረብ ተከታይ፡፡

ከሕዝባዊት ሕዝብና የሕግ ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ ምሥረታ የሰው ኃይል ዝግጅትና ሥልጠና ፕሮግራም መሠረታዊ ዓላማና ከሚኖረው የሥልጠና ጊዜ ለገጽታ ሲታይ በጣም ዝርዝር ወደሆኑ ጉዳዮች ውስጥ መገባት አስተያየት፡፡ የበለጠ ለማንበብና በዚህ ለማጥናት ለምንፈልገና ለምንቀርብ ገን ለገጽታው ደርሶና ለገጽታው ለገጽታው፡፡ ለዚህ ሲታይ ይህን ጽሁፍ ለማጠናቀር የተጠቀሙትን ጥያቄዎች በሌላ ሌላ ደረጃ የተዘጋጁ የኢትዮጵያ ሚገኝባቸው ሕዝብና የሕግ ሪፐብሊክ ለማቀረብ ለገጽታው ለገጽታው፡፡

በዚህ ጽሁፍ

- የኢትዮጵያ የተፈጥሮና የባህል ሕዝብና የሕግ ሪፐብሊክ ለማቀረብ ለገጽታው ደርሶና የዚህ ሥርዓት ምክንያት ምንድነው?
- የኢትዮጵያ ሌላ ሌላ ለገጽታው የወደፊት የሰማት ተስፋ ምን ሊሆን ይችላል?

- የምንገነባት ሕዝባዊት ዲሞክራሲያዊት ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ
ለሕዝቧ ሁሉ በአኩላነት ሊፃረሩ የሚችሉ የልማት ሥርዓት
እንዲኖሩት የሚያስችሉ ሂሳብ ልማት ሁኔታዎች ምን ይመስ
ላሉ?

- የተዘጋጁ የተፈጥሮና የሰጪዎች ሊከናወኑ ሥርዓት ለመለወጥና
ለመቀየር በአብዮታዊነት ሂደት ውስጥ ምን ተከናውኗል? ወደ
ፊት ምን ሲደረግ ይሻሻላል? ለሚሉ ለመሳሰሉ ጥያቄዎች
መልስ ለማስሰጠት እንደሚችሉ ኢትዮጵያን ባጠቃላይ ከጠረፍ
ጠረፍ ባይነሱ ህጊና ለመቃኘት የሚያስችሉ እውቀት እንዲኖረን
መከራ ተደርጓል::

1. የኢትዮጵያ ምድር ተፈጥሮአዊ ባህር ያት

1.1 ጂኦግራፊያዊ አቀማመጥ መጠንና ወሰን

ከብ በሆነቸው ምድር ላይ ሀገሮቻና ሥፍራዎቻ ያሉበት አቀማመጥ በተለያዩ መንገዶች ይገለጻል፡፡ ከነዚህ የመገለጫ ዘዴዎች ሁሉ የተለመደው የአስተርኖሚያዊ አቀማመጥ ይባላል፡፡ ከዚህ የአቀማመጥ መገለጫ ዘዴ የሳቲላይትና የሉንገቲዩድ መስመሮቻን እንጠቀማለን፡፡ በዚህ አገላለጽ ኢትዮጵያ ከ3 ሰዓት ሳቲላይት እስከ 18 ሰዓት ሳቲላይት /ከዋ ያሉ እስከ ራስ ካሳር/ ና ከ33 ምሥራቅ ሉንገቲዩድ እስከ 48 ምሥራቅ ሉንገቲዩድ /ከአኮባ አካባቢ እስከ የመጨረሻው ምሥራቃዊ የጠረጴጌ ጫ/ ባለው ሥፍራ ተገኛለች፡፡

የአንድ ሀገር ጂኦግራፊያዊ አቀማመጥ በሀገሪቱ የተፈጥሮና የሶሻል ኢኮኖሚ ሁኔታ ላይ በዙ ተጽዕኖ ሊኖረው ይችላል፡፡ ለምሳሌ የአየር ንብረት ሁኔታ፣ የዓለም አቀፋዊ ገንጽነት ሁኔታ፣ የተራንስፖርት ሁኔታ ከብዙ ጥቂቶች ናቸው፡፡

ኢትዮጵያ 1,233,600 ስኩየር ኪሎ ሜትር ስፋት ያላት ሀገር ስትሆን በአስተዳደራዊ ክፍፍል መጠናቸው በሚለያይ 14 ክፍለ ሀገራት፣ 102 አውራጃዎችና 580 ወረዳዎች ተከፋፈለች፡፡

ኢትዮጵያ አራት ሀገሮቻንና የቀይ ባህርን ታገራበታለች፡፡ የዚህ ወሰን ጠቀላላ ዙሪያ ርዝመት ወደ 6,000 ኪሎ ሜትር ያህል ይሆናል፡፡ /ካርታ 1/

የኢትዮጵያ-ሱዳን ወሰን	2,220 ኪ.ሜ.
የኢትዮጵያ-ኳንያ ወሰን	760 ኪ.ሜ.
የኢትዮጵያ-ሶማሊያ ወሰን	1,600 ኪ.ሜ.
የኢትዮጵያ-ጅቡቲ ወሰን	420 ኪ.ሜ.
የቀይ ባህር ጠረፍ መስመር	<u>1,000 ኪ.ሜ.</u>
ጠቀላላ	<u>6,000 ኪ.ሜ.</u>

ከዚህ ነጥብ ጋር ስለሲት ይጻፍ የወሰን ክልል ታሪካዊ ስሜት ለገጽገጽ ነጥቦችን ለንመልከት፡፡ የሀገሪቱ ደንበር ሁሉ በሦስት ስብደት ሁኔታዎች መሠረት የተከለሉ ናቸው፡፡

እነዚህም፡

ሀ/ የተፈጥሮ ደንበሮች /ወሰኖች/ ለምሳሌ ወንዞች፣ ተራሮች፣ ሰይጣኖች ወዘተ

ለ/ የጉዳዮችና በጤረሰቦች አሰፋፈር ደንበሮች /ወሰኖች/

ጠ/ በካርታ ላይ የተወሰኑ ነጥቦችን በመውሰድና በመስመር በጥያቄ የተሠሩ ናቸው፡፡

በመሠረት የሀገሪቱ ደንበር በተፈጥሮ የተሰጠ ሰይሆን በታሪካዊ በውስጣቸውና ከውጭ ጋራ ጋር በሚያደርጉት ተገል የሚፈጠር የየታሪካቸው ሂደት ውጤት ነው፡፡

ዚህ በብዙ የአፍሪካ ሀገሮች የምናየው ቀጥተኛ ገዢዎች የፈጠሯቸውን ቋንቋዎችን፣ ጉዳዮችንና በጤረሰቦችን ሰንጥቀው የሚሄዱ ሰው ሠራተኛ ወሰኖችን ነው፡፡ ይህም ለብዙ ጉረቤታቸው ሀገሮች የወሰን ገጭት መፈጠርና መናቁ መከንያት ሆኗል፡፡

ኢትዮጵያ ክልሏ ሆኖ የኖረውን ስታስተዳድረው የነበረውን መሪነት ከ18ኛው መቶ ዓመት ጀምሮ በጋራ ለመውሰድ ብዙ መንገዶችን ወክረው ለንደነበር ከታሪክ ለንረዳለን፡፡ ይህን ለመከላከል ኢትዮጵያውያን ብዙ መስዋዕትነት የተከፈለባቸው ለገሉ ጦርነቶችን ተዋገተዋል፡፡

ኢትዮጵያ በተለይ በአዲዋ ጦርነት በዘመኑ ጋራ የኢምፒሪያል ስት ሀገር በነበረችበት በኢጣሊያ ላይ ደሰ ከተቀዳጀች በኋላና በ19ኛውና በ20ኛው መቶ ዓመት መጋጠሚያ ላይ ከጉረቤቶቿ ጋር በርካታ የደንበር ስምምነቶችን አደርጋ ነበር፡፡ በጊዜው የኢትዮጵያ አቀሳጥ ሀገሪቱ ከቀጥተኛ ገዢዎች ጋር ነበር፡፡ የሚከተሉትን መጥቀስ

ይቻላል::

1/ 1819 ምኒልክ ነፈዚኒ ሰሙም ነት
በኢትዮጵያና በቀደም የኢጣሊያ ሰማሊ ላንድ

2/ 1897 የመከንን ሮድ ሰሙም ነት
በኢትዮጵያና በቀደም የብሪቲሽ ሰማሊ ላንድ

3/ 1897 የፈረንሳይና ኢትዮጵያ ሰሙም ነት
በጁቡቲና ኢትዮጵያ ወሰን

4/ በ1896 ና በ1902 ዓ.ም. መካከል ከእንግሊዝ መንግሥት በኢትዮጵያና በሱዳን ወሰን ላይ ሰሙም ነቶች ተደርገው ነበር::

የኢትዮጵያ ዲሞክራሲ የረጅም ጊዜ ታሪክ ሂደት ውጤቶች ናቸው:: ከገጠቤቶቿ ጋር፣ በተለይም ከሰማሊያ ተስፋፊዎች ጋር በድንበሯና በገዛት ጥያቄ ላይ ያሳተ አቋም ይኸው ነው::

1.2 ጂኦሎጂያዊ አፈጣጠርና የማዕድን ሀብት

1.2.1 ጂኦሎጂያዊ ታሪካዊ ሂደቶች

የአንድ ሀገር መልከዐ ምድራዊ ሁኔታና ባህርይ እንደሌሎች ነገሮችና ከሰተቶች ሁሉ የሚያቋርጥ እንቅስቃሴ ውጤት ነው:: የመሬትን መልከዐ ምድርና ከርሱ ምድር ባህርይ ታት በዘመናት ውስጥ የሚለዋወጡ በተቃራኒ አቅጣጫ የሚሠሩ ሁለት ኃይሎች አሉ:: እነሱም ተከትህክ ኃይሎች / የምድር ውስጥ ኃይሎች ለምሳሌ አባት ገጥራ፣ የመሬት መነቃነቅ / ና ገፈዲ የሚባሉ ኃይሎች / ከምድር ላይ ያሉ መሬት ሽርሽሪ ኃይሎች ለምሳሌ ወንዞች፣ ነፋሶች፣ ባህር፣ በረዶ / ተባለው ይጠራሉ::

በነዚህ ኃይሎች ምክንያት ከላማቋረጥ ረባዓ መሬቶች ሲወሰዱ ግብታዎችና ተራራዎች ሲሸረሸሩ፣ በአባት ገጥራና በመሬት መናወጥ ሲባሉ የምድር ገጽቶች ሲሰባሰቡ፣ ሲተጣጠፉና ተራራዎች ሲፈጠሩ

የተለያዩ መልክዐ ምድሮች ይፈጠራሉ፡፡ ይህ የመልክዐ ምድር መለዋወጥ ለመገመት በሚያዳገት ረጅም ዘመን የሚሳካ እንዲበላ ጭር ጊዜ ውስጥ የሚታይ አይደለም፡፡

የመሬትን መልክዐ ምድራዊና ከርሰ ምድራዊ ለርዕዩ የምንለ ካበት ጊዜ የጂኦሎጂካል የጊዜ ሰሌዳ ይባላል፡፡ የዚህ የጊዜ ሰሌዳ አከፋፈል መሠረት አለቶችን የሚፈጥሩ ማዕደናት ከአንዱ መልክ ወደ ሌላ ለመለወጥ የሚፈቅዱት ዘመን በዚያ ነው፡፡ ይህ ሂደት በቢሊዮንና በሚሊዮን የሚቆጠሩ ዓመቶችን የሚፈጅ ነው፡፡ በዚህ መሠረት የጂኦሎጂ ታሪክ በአራት ዋና ዋና ዘመናትና አነስ ባሉ ክፍለ ዘመናት ተከፋፈሏል፡፡ በዚህ የጂኦሎጂካል ታሪክ ውስጥ በየዘመናቱ በምድረ ኢትዮጵያ የነበሩት ክንውኖች እንደሚከተለው ሆኖ እናገኛለን፡፡

1/ የፕሪ ከምብሪያን / ቀደመክምብራዊ / ዘመን፡-ይህ ዘመን ከ600 ሚሊዮን ዓመት በፊት ጀምሮ እስከ 4.5 ቢሊዮን ዓመት በፊት ያለውን ያጠቃልላል፡፡ ከዘመኑ ርቀው የተነሳ በዚህ ዘመን ስለነበረው ጂኦሎጂያዊ ክንውን ያለን ዕውቀት በጣም የተወሰነ ነው፡፡ በዚህ ዘመን የኢትዮጵያ ምድር ወጣ ገባ የሚበዛውና ተራራማ እንደነበረ ይታመናል፡፡ የዚህ ዘመን አለቶች የመጀመሪያዎቹ ቀዳሞት አለቶች ናቸው፡፡ አለቶቹም መሠረት አለቶች / ቢዛሚንት ኮምፕሌክስ ወይም ኮሪቦታላይን አለቶች / እየተባሉ ይጠራሉ፡፡

እነዚህ አለቶች ከዚያ ዘመን በኋላ በሌሎች አለቶች ክምችት የተሸፈኑ ቢሆኑም አለፍ አለፍ ከፍተኛ የወንዝ መሽርሽር በደረሰባቸው በታያቸው በሌላ አለት ባይሸፈኑ በቀሩ ጥቂት አካባቢዎች ተጋለጦ ይታያል፡፡ ለምሳሌ፡ በጉንደር፣ በምዕራብ ኢትዮጵያ በአባይና በገባርቹ ጉዳገ ውስጥ፣ በደቡብ ኢትዮጵያ አለፍ አለፍ በገሙጉፋና በቢዳዎ፣ በምሥራቅ ኢትዮጵያ በጠረርጓ ክፍለ ሀገር በዋቢ ሸበሌ ወንዝ መነሻ ጉዳገቶች አካባቢ ይታያል፡፡

የኢትዮጵያ የብረታ ብረት ማዕደን ሀብት ባብዛኛው
ከነዚህ የቀደመ ከምብራዊ አለቶች ጋር የተያያዘ ነው፡፡

2/ የፖሊዌላይክ ዘመን /ከ225-600 ሚሊዩን ዓመት በፊት/

ይህ ከፕሪ ከምብራዊ ያን ዘመን ቀጥሎ ያለው ተከታይ
ዘመን ነው፡፡ ይህ ዘመን ተራራማና ገርበጥባጣ የነበረው
የፕሪከምብራዊ ገጽ ምድር በማያቋርጥ መሸርሸር ወደ ሜዳ
ማነት የተለወጠበት ዘመን ነበር፡፡ በዚህ ዘመን በኢትዮ
ጵያ የአዲስ አለት መፈጠር እንዳልነበረ ይታወቃል፡፡

3/ የሚስዘይክ ዘመን /ከ70-225 ሚሊዩን ዓመት በፊት/

በዚህ ዘመን በፖሊዌላይክ ዘመን ሜዳ ሆኖ የነበረው
የአፍሪካ ቀንድ ጠቀላላ መስመጥና ማመጥ ደርሶበት ነበር፡፡
በዚህ የመስመጥና የማመጥ ሂደት ውስጥ በምድረ ኢትዮጵያ
ሠሰት ዓይነት አለቶች ተነባብረው ተፈጥረዋል፡፡ እነዚህም
አለቶች ከታች ወደላይ የአዲገራት ሳንድብትን፣ አንጣሎ
ሳይምብትንና የሳይኖው ሳንድብትን በመባል ይታወቃሉ፡፡

ሀ/ አዲገራት ሳንድብትን /አቨዋ-ድንጋይ/

በመጀመሪያው የሚስዘይክ ዘመን መላው የአፍሪካ ቀንድ
ከሰሜን ምዕራብ ወደ ደቡብ ምሥራቅ ጋደል ባለ ሁኔታ እየ
ሰመጠ ሲሄድ ከደቡብ ምሥራቅ ያለው ባህር ወደ መሀል እያ
ጥለቀለቀ ይገባገባ ነበረ፡፡ የዚህ ወደ ውስጥ እየገባገባ
የሚሄድ ባህር በጠርዙ ላይ ያከማቸው ደለል ዛሬ የአዲገራት
አቨዋ ድንጋይ እያለን የምንጠራውን አለት ፈጠረ፡፡ የዚህ
አለት ከምቹት ባህሩ እስከ አጥለቀለቀበት የምዕራፍ ኢትዮ
ጵያ ቁልቁልታማ አካባቢዎችና እስከ አሰመራ አካባቢ ድረስ
ይገኛል፡፡ የዚህ አለት ከምቹት የተለያየ ከፍታ ሲኖረው
አለፍ አለፍ እስከ 1,500 ሜትር ይደርሳል፡፡

ለ/ አንጣሎ ሳይምብትን /ኖራ ድንጋይ/

ይህ ቀጥሎ የተፈጠረው አለት ሲሆን የተፈጠረውም ባህሩ
አጥላቀልቆ በቀየበት ሥፍራ ሁሉ በነበረው ዝቅጠት ከምቸት
ነው፡፡

ጠ/ የሳይኖው ሳንድብ ተን /አሸዋ ደንጋይ/

ይህ አለት የሚሰዘይክ ዘመን የመጨረሻው የአለት ከም
ቸት ነው፡፡ በባህር ተጥላቀልቆ የነበረው የአፍሪካ ቀንድ
የዛሬ 180 ሚሊዩን ዓመት በፊት አካባቢ ሰዎች ከነበረበት
ከፍታ ወደ ላይ ሲያምጥ ባህሩ ወደ ቀደምት በታው ማፈገፈገ
ነበረበት፡፡ በዚህ የሚያፈገፍገ ባህር ጠርዝ ሁሉ በነበረው
ደለል የሳይኖው ሳንድብ ተን እየተሳለ የሚጠራው አለት ተፈ
ጠረ፡፡

4/ የሲዎዘይክ ዘመን /ከ70 ሚሊዩን ዓመት በፊት እስከሁን/

ይህ የጂኦሎጂ ዘመን ወደ ሁለት ክፍለ ዘመናት ይከፈላል፡፡

ሀ/ የቲርሻሪ ክፍለ ዘመን /ከ2-70 ሚሊዩን ዓመት በፊት/

በዚህ ዘመን ወደላይ እየተነሳ ይሄደው በነበረው የኢ
ትጃ ያ ምድር ላይ በደረሰው መሰባሰብና መሰንጠቅ ሳቢያ
በጣም ከፍተኛ መጠን የነበረው ሳቢ /ፈሳሽ አለት/ ከው
ስጥ እየወጣ ተከመረ፡፡ ይህ ከምር እስከ 3,500 ሜትር
ድረስ ከፍታ ስለነበረው ተራራዎችን ለመፍጠር ቻለ፡፡

በዚሁ ዘመን በደረሰው የምድር መሰንጠቅ ሳቢያ በመሀል
ኢትጃ ያ ዛሬ የምናውቀው የኢትጃ ያ ሰዎች ሸለቆ ተፈጠረ፡፡

ለ/ የኪተር ነፍ ክፍለ ዘመን /ከ2 ሚሊዩን ዓመት በፊት
እስከሁን/

በዚህ ክፍለ ዘመን የታዩት ዋና ዋና ክስተቶች የእ
ሳተ ገጥራ ፍንጻታና የአፋር ተራሮች መፈጠር፣ የኤርትራ
ጠረፍቶች የአፋር ሜዳና የዳህሳክ ደሴቶች ባህር ወለድ

ክምችት ወፈመር፣ ከዚህ ዘመን በፊት ሠፊና ጥልቅ በታ
 ይዘው የነበሩ የሰዎች ሽለቀ ሀይቆች ውስጥ አንዳንዶቹ
 በሙቀት ሰቢያ መጠንና ጥልቀታቸው ሲቀንስ ሌሎች ደገዎ
 ጩሶ ሲደርቁ የተፈጠሩ ጠይቅ ወለዱ ክምችቶች ናቸው፡፡

1.2.2 የማዕድን ሀብት ክምችትና ሥርዓት

ቀደም በለን አንዳንዳቸው በረታ በረታ ማዕድናት ባብዛኛው
 ከቀድሞ ከምብሪያን አለቶች /ቤዘመንት ስምጥሉከሰ/ ጋር ያሉ
 ናቸው፡፡ በረታ በረታ ያለሆኑ ማዕድናትም በኢትዮጵያ ይገኛሉ፡፡

ኢትዮጵያ በዙ ሃይነት የማዕድን ሀብት አላት ተብሎ ቢታመን
 ግን በሠፊና ጥልቅ ጥናት መጠኑ፣ አይነቱና ሥርዓቱ መረጋ
 ገጥ አለበት፡፡ በታሪካችን የኢትዮጵያ የቱክሂሎኒ ሥልጣኔ ባብ
 ዛኛው ከአጽዋት ውጤቶች ጋር የተያያዘ ነበር፡፡ መሣሪያዎቻችን
 ባብዛኛው የዕጽዋት ውጤቶች ነበሩ፡፡ በዚህም የተነሳ የቀየ የማ
 ዕድን ሀብት ለማት በኢትዮጵያ አልነበረም፡፡ ቢኖርም ብርቃ ብርቅ
 ለነበሩት ለወርቅ፣ ፕላቲኒም በረታ በመጠኑ፣ ጤው፣ ሽክላ ድንጋ
 ይና የመሳሰሉትን ብቻ የተመለከተ ነው፡፡ ይህም እንኳን ቢሆን
 የአንጥረጥነት ሥራ የተናቀና ሠራተኛቸው የተገፉ ስለነበሩ በጣም
 ኋላቀር ነበር፡፡ ዘመናዊ ሥልጣኔ ከከፍተኛ የማዕድን ሀብት አጠቃ
 ቀም ጋር አብሮ የሚሄድ ነው፡፡ አሁን ስላለን የማዕድን ሀብት
 ባለን ዕውቀት መሠረት ኢትዮጵያ ከንዳንዱ የአፍሪካ ሀገሮች
 ጋር ስናወዳደር በማዕድን ሀብቷም ነቶ ብሎ ለመናገር ያስቸግራል፡፡

መጠናቸው አነስተኛ ቢሆንም በዙ ሃይነት ማዕድናት በኢትዮ
 ጵያ አሉ፡፡

በረታ በረታ ማዕድናት

ማዕድን

የሚገኝበት አካባቢ

ፕላቲኒም

ወለጋ

ወርቅ

ኤርትራ፣ ተገራይ፣ ወለጋ፣ ቢዳዎ፣ ጌዳዎ፣ ከፍ

መዳብ

ኤርትራ፣ ጠረር፣ ተገራይ፣ ቢዳዎ

/ ቲን / የቀር ቀር ማዕድን	ጠረር
/ ሊደ / እርሳስ	ጠረር፣ ሌርተራ
በረተ	ሌርተራ፣ ተገራይ፣ ወለጋ፣ ከፋ፣ ሸዋ
ኒኳል	ወለጋ፣ ጠረርጌ፣ ሲዳሞ
ክሮሚየም	ወለጋ፣ ሲዳሞ
ተንገሰተን	ሲዳሞ ፣ ኢሉባበር
ዬኒየም	ጠረርጌ፣ ሲዳሞ
ኮባልት	ሲዳሞ፣ ወለጋ፣ ጠረርጌ

በረተ በረተ ያለሆኑ ማዕደናት

ማዕድን

የሚገኝበት አካባቢ

ጠጠና ፖታሽ	ተገራይ፣ ሌርተራ፣ ባሌ
ከሰል	ሌርተራ፣ ሸዋ፣ ወለጋ፣ ወሎ፣ ጌንደር
ፕታሊየም / ነዳጅ /	ቀይ ባህር ጠረፍና ስጋዳን
ጂንሰም	ሸዋ፣ ሌርተራ፣ ጠረርጌ
ዴፕ	ሌርተራ
አቦቤስቶስ	ጠረር፣ ሌርተራ
ማይካ	ጠረር፣ ሌርተራ

1.3 የኢትዮጵያ መልክዐ ምድር

1.3.1 መልክዐ ምድራዊ ክፍፍል

ቀደም በለን ባነሳናቸው የጂኦሎጂ ሂደቶች መከንያት ምድረ ኢትዮጵያ የተለያዩ ገጽታዊ ባሕርያት ይታይበታል፡፡ ይህ የጂኦሎጂ ሂደት ኢትዮጵያን ወደ ተለያዩ መልክዐ ምድራዊ ክፍሎች ወይም ቀጠናዎች ከፍሏት እና ያለን፡፡ ዋነኛው መልክዐ ምድራዊ ክፍፍል የቀላና የደጋ ክፍፍል ቢሆንም እነዚህ ደጋዎች ወይም ቀላዎች የተያያዙ ሳይሆኑ በየቦታው ተቀራርሰው የሚገኙ ናቸው፡፡

የኢትዮጵያ ምድር ባጠቃላይ ወደ ሦስት ዋና ዋና መልክዐ ምድራዊ ክፍሎች ከፋፍሎ መመለከት ይቻላል፡፡ እነዚህም

1/ የሰዎች ሽለቆ

2/ የምዕራብ ደጋግቻና ቀላጃቸ

3/ የደቡብ ምሥራቅ ደጋግቻና ቀላጃቸ ናቸው፡፡ /ካርታ 2/

1.3.1.1 የሰዎች ሽለቆ

የኢትዮጵያ ሰዎች ሽለቆ ከሰዎች ኢትዮጵያ አንስቶ እስከ ሰረጸ ደጋግቻ ወሰን ድረስ በቀጥታ ወደ ደቡብ፣ ከዚያም ወደ ደቡብ ምዕራብ ዘወር ብሎ እስከ ኳንያ ወሰን ይደርሳል፡፡ የኢትዮጵያ ሰዎች ሽለቆ ከሶርያ እስከ ዋዛምቢክ የሚዘልቀው ተለቀ ሰዎች ሽለቆ አካል ነው፡፡ በኢትዮጵያ ውስጥ ብቻ የዚህ ሽለቆ ርዝመት 1700 ኪ.ሜትር ያህል ይሆናል፡፡ የወደጉን ሰፋ ቦለጫም 50 ኪሎ ሜትር ያህል ሲሆን ከሽለቀው ወለል እስከ አፋፍ ድረስ ያለው ርዝመት ከ200 እስከ 1500 ሜትር ባለው ውስጥ ይለያያያል፡፡

የኢትዮጵያ ሰዎች ሽለቆ የተለያዩ የተፈጥሮ የሶጺዩ ኢኮኖሚ ባሕርይ የሚያግኝት እንዲኖር ከአንድ ወጥ ጠቀላላ ባሕርይ አይታይም፡፡ ይህን የሰዎች ሽለቆ የተፈጥሮ ባሕርይ ትን መሠረት በማድረግ ወደ 4 መክፈል ይቻላል፡፡ እነዚህም ክፍሎች 1/ የቀይ ባሕር ሜዳ 2/ የአፋር አካባቢ 3/ የጠይቆች አካባቢ 4/ የጤጤ ባህር ቀሪ ናቸው፡፡

ሀ/ የቀይ ባሕር ጠረፍ ሜዳ፡-

ይህ የሰዎች ሽለቆ ክፍል ከራስ ካሳር አንስቶ የቀይ ባሕርን ዳርቻ ይዞ እስከ ጅቡቲ ወሰን ድረስ የሚዘልቀው ነው፡፡ አካባቢው በጣም ደረቀና ሙቀት የሚጠቃበት ስለሆነ እርሻ ተሰፋፋ ተክሎች የሚታዩበት አይደለም፡፡ የዚህ አካባቢ ነዋሪ ሕዝብ /ከከተሞች በስተቀር/ ባብዛኛው ዘላን ነው፡፡ ከዝናቡ በጣም አነስተኛ ነት የተነሳ ወንዞች ትንንሾችና በበጋ ወራት የሚደርቁ ናቸው፡፡

በዚህ አካባቢ አሁን ባለንበት ሁኔታ የሚታየው የልማት ተስፋ ባብዛኛው ቀይ ባህር ሀብት ኃር የተያያዘ ነው፡፡ እንደ አሃ ሀብት ልማት፣ የጤው ሀብት ልማትና የወዘናና እን ልንሉት ኢንዱስትሪዎች ሊዳብሩ የሚገባቸው ናቸው፡፡

ለ/ የአፋር ክልል፡-

ይህ አካባቢ አልፎ አልፎ ከሚያዩት ገብታዎች በስተቀር በጣም ዝቅተኛና ለጥ ያለ መሬት ነው፡፡ በዚህ የስምጥ ሽለቆ ክፍል ውስጥ ወደ 7000 ሰውየር ኪሉ ሜትር በፋት ያለውና ከባህር ወለል በታች እስከ 120 ሜትር ጥልቀት ያለው የደን ከል ጉዳጊ ወይም የኮባር ስምጥ እየተሻለ የሚጠራው ሥፍራ ይገኛል፡፡ ከስምጥ ሽለቆው ክፍሎች ተለቅ ይህ ክልል ነው፡፡

አካባቢው በጣም ዋቋትና ደረቅ በመሆኑ ዘላኛች እንኳን የማይደርሱበት ብዙ ሥፍራ አለው፡፡ በዚህ አካባቢ በገለጽ የሚ ታየን የልማት ተስፋ የጤው ሀብት ልማትና የምድር እንፋሎት ኃይል /thermal energy / ማመንጠት ናቸው፡፡

ለ/ የሀይቆች አካባቢ፡-

ከተለቀ የእዋሽ ደሳይይ እንስት እስከ ጤቆ ፍሳሽ ቀሪ ደረሰ ያለውን ያጠቃልላል፡፡ የዚህ አካባቢ ዋነኛ መልኮች ያለተቀራረጠ ሜዳማ መሬት የሚጠቃበትና በብዛት ሀይቆች የሚገኙ በት መሆኑ ነው፡፡ የቀዳን ሰው ሠራሽ ሰይቅ ጤቆ ጤቆ ስምንት ዋና ዋና ኃይቆች በዚህ አካባቢ ይገኛሉ፡፡

ሰይቅ	በፋት	ከፍተኛ ጥልቀት
ቀዳ	250	9
ዝቅይ	434	4
ሰንጋኛ	230	46
አቢያታ	205	19
ሽለ	409	250
አቀሃ	129	10
አባያ	1160	13
ጤቆ	551	10

ከሌሎች የሰዎች ሽለቆ ክፍሎች ጋር ሲወዳደር በዚያ ያለ ዝናብ የሚያገኙና ሙቀትም በረድ ያለ ነው። በዚህም የተነሳ የአህል እርሻና የዘላን ኑሮም ተደባለቀው ይታዩታል።

በዚህ አካባቢ ከሀይቆች ጋር የተያያዘ የልማት እንቅስቃሴ አሁን ካለበት ደረጃ በብዙ እጥፍ ለማሳደግ ይቻላል። እርሻ፣ ኢንዱስትሪ፣ የአሣ ሀብትና ተራዘም በከፍተኛ ደረጃ ሊባፋና በዙጥቅም ሊያስገኙ የሚችሉበት አካባቢ ነው።

መ/ የጤው ባሕር ቀረ፡-

በጣም ወጣ ገቢና ብዙ የከፍታ ልቆነት ይታይበታል። አካባቢው ወቅትና ደረቅ ነው። በሙቀትም የተነሳ የጤው ባህር እየደረቀ በመሄድ ላይ አካባቢው በደንብ ያልተጠና ሰላ ለሆነ የወደፊት የልማት ተስፋውን ለመጠቀም አስቸጋሪ ነው። በዚህ አካባቢ የልማት ይዘቱን ለማወቅ የሚያስችል ጥናትና ምር ምር በጣም አስፈላጊ ነው።

1.3.1.2 የምዕራብ ከፍተኛና ዝቅተኛ መረቶች፡-

ይህ ከፍለ ከሰዎች ወደ ደቡብ ከኤርትራ እስከ ገጠ-ገፋ በምዕራብ ምሥራቅ ከኢትዮጵያ ሱዳን ወሰን እስከ ምዕራባዊው የሰዎች ሽለቆ አፋፍ ያለውን ሥፍራ ያጠቃልላል። የኢትዮጵያ ምድር 55% ያህል ሰለሚይዝ ይህ የመልክዐ ምድር ከፍለ ከሁሉም ተለቅ ነው።

የዚህ አካባቢ አብዛኛው አካል ደጋው ከፍለ ሲሆን ይህም የኤርትራና ተገራይ ደጋዎችን፣ የማዕከላዊ ሰዎች ወጣ ገብ ተራሮችን፣ የሽዋን ደጋ ሜዳዎችንና የደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያን ደጋ ሜዳዎችን ይጠቀልላል። የቀላው ከፍለ ደገፍ የእንሳባና ባርካ ቀላዎችን፣ የተከዜ ቀላዎችን፣ የአባይ ዲንደር ቀላዎችን፣ የባር ቀላዎችንና የጌራ ቀላዎችን ይይዛል።

ሀ/ የምዕራብ ከፍተኛ መረቶች

ሀ. 1 የኦርተራይ ከፍተኛ መረት: -

ከተከዘ አካባቢ አንስቶ ወደ ሰሜን ኢትዮጵያ ሱዳን ወሰን ይደርሳል። ሥፍራው የተከዘ የባሪካና የመረብ ወንዞች ገባሮች መነሻ ስለሆነ ለዘመናት ሲገረሽርና ሲታጠብ የኖረ ስለሆነ አፈሩ መሀን ነው። እጽዋትም በጣም አነስተኛ ናቸው። በአካባቢው የአፈር አንክብካቤ ተጠናክሮ ካልተካሄደ ለርሻ ልማት ያለው ተስፋ የተመናመነ ነው።

ሀ. 2 የማዕከላዊ ሰሜን ወጣ ገብ ከፍተኛ መረት: -

የጌጃዎች የወሎንና የጌንደርን የተራራ ሰንሰለቶች ያጠቃልላል። የሰሜን ተራሮች የላሊበላ ተራሮችና የጤቄ ተራራዎች እዚህ ክልል ውስጥ ይገኛሉ። ወጣ ገብና ገደላገደላማ ተራሮች ይበዙታል።

ሀ. 3 የሸዋ ከፍተኛ መረት: -

የሸዋን ክፍለ ሀገር ደጋ መረቶች ያጠቃልላል። ከዚህ ደጋ አካባቢ የሚነሱ የአባይ ገባር ወንዞች አለፍ አለፍ ባለው ከገመሱት ጉደብና ከጥቂት ተራሮች በስተቀር በአብዛኛው ሜዳ ነው።

ሀ. 4 የደቡብ ምዕራብ ደጋ ሜዳዎች: -

የወለጋን የኢሳባቦርንና የጋሙጌን የተወሰኑ ክፍሎች ያጠቃልላል ወጣ ገባ የሚገኘው ደጋ ነው። ዲዲሳ፣ ጉደብ፣ ዳቡስ፣ ጌ አንዳሠም የባሮ የአኮቦና የጌሎ ወንዞች መነሻ ይህ አካባቢ ነው። ይህ አካባቢ ከሌሎች ሥፍራዎች ሁሉ ከፍተኛውን ዝናብ የሚያገኝ የኢትዮጵያ ክፍለ ነው። በዙ በጤረ ሰቦችና ቋንቋዎች የሚገኙበት ሲሆን በቡድን ምርትም የታወቀ ነው።

ለ/ የምዕራብ ዘቀ ተኛ መረተኛ፡-

ለ.1 የአንባቢ ባርካ ቀለ፡-

የአንባቢ-ባርካን ወንዝ አካባቢ ያጠቃልላል፡፡ በጣም አነስ ተኛ ዘናብ ስለሚያገኝና አፈሩም ለረጅም ጊዜ የተሸረሸረ በመሆኑ የአዘርዕተ እርሻ በጣም የተወሰነ ነው፡፡ በመሆኑም በአብዛኛው የዘላኛቸ መኖሪያ ነው፡፡

ለ.2 የተከዜ ዘቀ ተኛ መረተ፡-

የተከዜን ወንዝ ጌንና ጌን ይዞ ያለው ቀለ ነው፡፡ ለእርሻ አስተማማኝ ያለሆነ አነስተኛ ዘናብ ይጥልበታል፡፡ የሰቲት ሀመራ ሰፊ እርሻ ውጤትና ከዚህ የሚገኘው ልምድ ለአካባቢው ለማት ከፍ ተኛ አስተዋፅኦ እንደሚኖረው ይታወቃል፡፡

ለ.3 የአባይ ደንደር ዘቀ ተኛ መረተ፡-

ከመተማ አካባቢ ተነስቶ ወደ ደቡብ አባይ ደቡብ ጌን ያለውን ሥፍራ ያጠቃልላል፡፡ አካባቢው በዙ ወንዞች አቋርጦት ስለሚያለፉ በመሰኛ ሌላው የሚቸል እርሻ ሊሰፋፋበት የሚቸል ነው፡፡

ለ.4 የባር ዘቀ ተኛ መረተ፡-

ከምዕራብ ቀለቃቸ ሁሉ ተልቆ ሲሄድ በጣም ለጥ ያለ ሚዳ ነው፡፡ ከወለጋና ከኢሉባቦር ደጋ አካባቢያቸ የሚነሱ በዙ ወንዞች በመሆኑ ስለሚያለፉ በመሰኛ ሌላው የሚቸል አካባቢ ነው፡፡ ባሁኑ ወቅት አካባቢው ከከፍተኛቹ የሠፈራ ፕሮጀክቶች አካባቢ አንዱ ነው፡፡

ለ.5 የጊጌ ዘቀ ተኛ መረተ፡-

አንዳንድ ጂኦግራፊኮች ወደ ሰሜን ሸለቆው ከፍለ ይፈርቱ ታል፡፡ በጣም ከፍተኛ ሙቀትና ከ600-1000 ሜ.ሜተር ሊደርስ የሚቸል ዘናብ በዓመት ይገኛል፡፡ ይህ አካባቢ በደንብ ያልተጠናና ምርምር የሚያገኘው ነው፡፡

1.3.1.3 የደብዳቤ ምሥራቅ ከፍተኛና ዝቅተኛ መረቶች፡-

ከሰዎች ሽለቀው በስተምሥራቅ የሚገኘው ሁለተኛው ተለቅ መለኮታዊ ምድራዊ ክፍለ ሥነ ምግባር ክፍለ በርከት ብሎ ይታይበታል፡፡ ደጋው ክፍለ የአርሲ-ባሉ-ሲዳሞን ደጋና የሰረርጌ ደጋ ሲይዝ ቀላው ክፍለ ደገው የዋሲ ሽበሌን ዲዳና የገናሌን ዲዳ ይይዛል፡፡

ሀ/ የደብዳቤ ምሥራቅ ከፍተኛ መረቶች፡-

ሀ.1 የአርሲ-ባሉ-ሲዳሞን ከፍተኛ መረቶች፡-

የደጋው ደብዳቤ ምዕራባዊ ክፍለ ሥነ ምግባር ለገደ ጭላላና ባታ ተራራዎች ዓይነት ተራራዊ ክፍታ በታዎች ያለበት ነው፡፡ ዘናባዊ ለካባቢ ሰለሆነ የገናሌና የዳዋ ወንዝ ገባሮች ከዚህ ለካባቢ ይነሳሉ፡፡

ሀ.2 የሰረርጌ ከፍተኛ መረቶች፡-

ዲዳናና ወጣገባ ሥነ ምግባር የዋሲ ሽበሌ ምሥራቃዊ ገባሮች ወንዞች የሚነሱት ለካባቢ ነው፡፡ ይህ ለካባቢ በጣትና በሰፍ ምርት የታወቀ ነው፡፡

ለ/ የደብዳቤ ምሥራቅ ዝቅተኛ መረቶች፡-

ለ.1 የዋሲ ሽበሌ ዝቅተኛ መረቶች፡-

የዋሲ ሽበሌን ወንዝ ታችኛውን የፍሳሽ ክልል የሚይዝ ሥነ ምግባር ለነበተኛ ዘናብ ይዘገብበታል፡፡ ይህ ለካባቢ ጭላላና ለርሻ ሊገፋፋበት የሚችል ነው፡፡

ለ.2 የገናሌ ዝቅተኛ መረቶች፡-

በአብዛኛው ሌልከረጌና የምሥራቅ በረከት ጥቂት ክፍለ ይይዛል፡፡ ጭላላና ለርሻ ለጣት ለገባቸው የዚህም ለካባቢ የለጣት ተስፋ ነው፡፡

1.3.2 የኢትዮጵያ ወንዞችና የፍሰሽ ሥርዓቶች

1.3.2.1 ወንዞች

ኢትዮጵያ የሰሜን ምሥራቅ አፍሪካ የጤህ ሰገነት /ዘ፡
ዋቱ ለፍ ኖርዝ ኢስተርን አፍሪካ/ እየተባለች ትጠራለች፡፡
ይህ አጠራር ኢትዮጵያ ከካቢቢዋ መሪቶች ሁሉ ከፍታማ መሆኗ
ንና የብዙ ወንዞች ባለቤት መሆኗን ያመለክታል፡፡

ብዙዎቹ የኢትዮጵያ ታላላቅ ወንዞች በጣም ለም አፈርና
ብዙ ጤሃ ይዘው ደንበር አቋጠው ይፈሳሉ፡፡ በዚህም የተነሳ
በሀገሪቱ የዓለም አቀፍ ገንጽነት ላይ ከፍተኛ ተፅዕኖ ስላ
ቸዉ፡፡ የኢትዮጵያ ወንዞች ከከፍታ በታ ተነስተው በጣም ቁላ
ቁላታማ በሆነ ምድር ላይ ስለሚፈሩ መሪት የመሸርሸርና ደለል
የመሸከም ኃይላቸው በጣም ከፍተኛ ነዉ፡፡ በዚህም ሌላ የኢ
ትዮጵያ ወንዞች በአብዛኛው የሚከተሉት ባህር ያት አሏቸው፡፡

1. ፈፈት ይበዛቸዋል

2. በጠባብና በጉድጓዳ ሽለቀ ውስጥ ይፈሳሉ

3. መጠናቸው በየወቅቱ ይለዋወጣል፡፡

በነዚህ ባህሪ ያቸቸው የተነሳ እንደሌሎች ብዙ ሀገር ወን
ዞች ለመጓጓዣ አያገለገሉም፡፡ ከባር ወንዝ በስተቀር በኢትዮ
ጵያ ለተራንስፖርት የሚያገለግል ወንዝ የለም፡፡ የኢትዮጵያ
ወንዞች እንዲሁም ለብዙ ዘመናት ያረፉ በብዙ አካባቢ ገንጽ
ነትን ያውቃሉ፡፡

የኢትዮጵያ ወንዞች ያካባቢ አንድነትና መተባበርም ምንጭ
ናቸው፡፡ “የወንዙ ልጅ” የሚለው አባባል በጣም የተለመደ
አነጋገር ነበር፡፡

1.3.2.1 የፍሰሽ ሥርዓቶችና የጤሃ ሀብት፡

የኢትዮጵያ የፍሰት ሥርዓት ተፈጥሮ ቀደም ሲል የጂኦሎጂያዊ
ሂደት ጤነኛነት ነው፡፡ በኢትዮጵያ ሦስት ዋና የፍሰት ሥርዓቶች
አካል፡፡ እነዚህም

1/ በምዕራብ ኢትዮጵያ የፍሰት ሥርዓት

2/ የሰሜን ሸለቆ የፍሰት ሥርዓትና

3/ የደቡብ ምሥራቅ ኢትዮጵያ የፍሰት ሥርዓት ናቸው፡፡

በምዕራብ ኢትዮጵያ የፍሰት ሥርዓት ውስጥ ያሉ ወንዞች በጠ
ቀላላ ወደ ምዕራብ አቀጣጣይ ይፈሰሱ፡፡ እነዚህ ወንዞች ነጭ አባይን
በየቦታው ከተገናኙ በኋላ ወደ ሜዲተራኒያን ባህር ይፈሰሱ፡፡ ከዚህ
ሥርዓት ለየት የሚሉት የአንሳባና ባርካ አንዳንድ የጌ ወንዞች
ናቸው፡፡ እነዚህ ወንዞች የአንሳባና የባርካ ወንዞች ወደ ቀይ
ባሕር ታችኛው ሲፈሰሱ የጌ ወንዝ ደገም ወደ ሩድልፍ ሀይቅ ይፈ
ሰሱ፡፡

የሰሜን ሸለቆ የፍሰት ሥርዓት ወንዞች ከሰሜን ሸለቆ
ጌና ጌን ባሉት ከፍታ በታያቸው በመነሳት ወደ ሸለቆ ዝቅተኛ
ከፍሎች ይፈሰሱ፡፡

በደቡብ ምሥራቅ የፍሰት ሥርዓት ውስጥ ያሉ ወንዞች ወደ
ደቡብ ምሥራቅ አቀጣጣይ ይፈሰሱ፡፡ ከእነዚህ ወንዞች አንዳንዶች
ሐንድ ውቅያኖስ ይደርሳሉ፡፡

እነዚህን የፍሰት ሥርዓቶች እንደገና ወደ ወንዝ ቀረጾች
ለንከፍላቸው እንቅሳለን፡፡ /ከርታ 3/

የፍሰት ሥርዓት	የወገዝ ቀሪ	የቀሪ ስፋት /ኪ.ሜ.²/
የዐራብ ኢትዮጵያ	አንሳቢና ባርካ ተከዛ አባይ ባሮ ጌ /አቀ/	42900 118200 198900 70600 65200
የደቡብ ምሥራቅ ኢትዮጵያ	ገናሌ ዋሲ ሸበሌ	163200 266800
የሰሜን ሸለቆ	ጤጤ ባሕር ጤዋ አቢያታ የአዎስቱ ጠይቆች አዋሽ አፋር ገደብ የቀይ ባህር ጠረፍ	31100 3400 17200 17500 112500 71500 44600
	ጠቅላላ	1223600

ከይ/ር በኩረ ወ/ሰማያት ያለታተመ ጽሁፍ የተወሰደ

እነዚህ ወገዞች የሚያፈሉት ውህ ብዛት በየቀሪው አንደሚጥ ለው ዝናብ መጠን ይለያያል፡፡ በዚህም መሠረት ዝናባዊ የሆነው የዐራብ ኢትዮጵያ የፍሰት ሥርዓት አብዛኛውን ውህ ሲፈስ በደረጃ የደቡብ ምሥራቅ ኢትዮጵያ የፍሰት ሥርዓትና የሰሜን ሸለቆ የፍሰት ሥርዓት ይከተላሉ፡፡

የየፍሰት ሥርዓቱን የውህ መጠን ከሚከተለው በንጠረዥ ለማየት ይቻላል፡፡

የፍሰት ሥርዓት	የዓረፍ ስፋት	%	የውሀ ፍሰት ጣን በቀን	%
የዕረፍ ስፋት	495800	41%	2300000000	71%
ደብዳቤ የሥራ ስፋት	430000	39%	810000000	25%
በጥጥ ስፋት	297800	24%	140000000	4%

ከዚህ በታች ወሰደሰጣችን ያለታቱ ጽሁፍ የተወሰደ

የዕረፍ ስፋት የፍሰት ሥርዓት እንደ ተለከ ነው 71 %
የሚሆነው የውሀ ፍሰት ይደረጋል፡፡

ይህ የዕረፍ ስፋት የፍሰት ሥርዓት የዕረፍ ዓላማን የሚፈጽሙ ለያሉ ወገኖች የያዘ ነው፡፡ ዛሬ በዚህ አካባቢ ያለው የሠራተኛ ፕሮግራም ጽኑ መሠረት ለሆነ የሚታለው ይህ የውሀ ሀብታችን ነው፡፡ እነዚህን ወገኖች በመጥለፍና በመስፈር ሥራን በማስፋፋት በዚህ አካባቢ ከፍተኛ የእርሻ ምርት ሊገኝ እንደሚችል መጠራጠር አይቻልም፡፡

ሀ/ መ ስ ፍ ፡ -

የሲታዊት ወገኖች ለመስፈር ለጋደል ግጥሙ የሚሆን ገና ሥራ ላይ ያለዋል በዙ ያለታቱ ይዘት /potential/ አላቸው፡፡ እስካሁን በወገኖቻችን ያለታቱ ይዘት ላይ የተጠናቀቀ ጥናት አልተካሄደም፡፡ እስካሁን የተገኙት መረጃዎች ገን ከፍተኛነቱን ይጠቅሳሉ፡፡

እንደ ሲታዊት ላለ በየጊዜው ደርቶ ለሚያጠቃት ለገር የመስፈር እርሻ መስፋፋት ወደር የማይገኝለት መፍትሔ ነው፡፡ እስካሁን መስፈር እርሻ ሥራ ካልተለፈ ጋር ሲገናኝ በጠቃሚነት አይሰራም፡፡

በ1950 ዓ.ም. መጀመሪያ አካባቢ ተደርጎ የነበረ መጠነኛ ጥናት በአባይ ቀረብኝ ከ500000 ሂክታር ያሳነሰ መሪነት በመስፈር ለሰላም እንደሚታለና ይህም አራት ሚሊዮን ገቢያቸውን በአመት ከሰባት ያሳነሰ

መኸር እና የሰበሰቡ 62500000 ብር በዓመት ማግኘት እንደሚችሉ ይጠቀማሉ፡፡ ተመሳሳይ ጥናት በአዋጅ ሽላቀ ውስጥ 175000 ሄክታር መሬት በመስኖ ማለማት እንደሚቻል ይጠቀማሉ፡፡

ይህ ከላይ የጠቀሰው ጥናት በጠቀላላ የአህል ምርት ገቢ በማስላት ምን ያህል ገንዘብ ማግኘት እንደሚቻል በተወሰኑ ወንዞች ላይ ገምቷል፡፡

ንርጂነት	ዓመታዊ የመስኖ ጥቅም ጠቀላላ የአህል ገቢ የኢት.ብር
መገፃ	2215000
ርብ	5016000
የሳይኖው በለስ	4367000
የሳይኖው ብር	29987000
ታፕኖው ብር	3357000
ገደር ወንዝ	1646000
ፈንጣ ወንዝ	8936000
አመርቲ ነጂ	5062000
አርጾ ዲዲሳ	18685000
ዳበና	3264000
አንገር	16316000
ዳጡስ	6084000
ዲንደር	30173000
ጋሌጌ	6037000
ጠቀላላ	141148000

Department of the interior Bureau of Reclamation:
 "Land and Water Resources of the Blue Nile Basin",
 Addis Ababa, 1964. ከተሰኘው መጽሀፍ የተገኘ፡፡

መሰረቱ ጥናት በርከት ባሉ የኢትዮጵያ ወንዞች ላይ ሊገኝ የሚችለውን የመሰኛ ስርዓት መጠንና ጥቅም ለመጠቀም ቆጥሯል፡፡ እነዚህን ወንዞች ሥራ ላይ ማዋል ገን ከፍተኛ ወጭና የሰው ሀይልን ይጠይቃል፡፡

ለ/ የወሀ ኤሌክትሪክ ኃይል፡-

በኢትዮጵያ የወሀ ኃይል አንጻራዊ ወፍጣጭ ለማንቀሳቀሻ ቀደም ብሎ ሥራ ላይ እንደነበረ ቢታወቅም በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ የቀርብ ጊዜ ከሶስት ነው፡፡ ቀደም ብለን እንጻነባለን የኢትዮጵያ ወንዞች ከከፍተኛ ስፍራ ተነስተው ቆላቆላታማ በሆነ ምድር ላይ በላ ሚረሱ ለኃይል ጠለፋ አመጧልናቸው፡፡ ገለጽ በሆነው የካፒታልና የሰው ኃይል ችግር ምክንያት የኢትዮጵያ ወንዞች ሊጠቡ ከሚችሉት ኃይል በጣም ተገራብቷል ነው፡፡ ሥራ ላይ የዋለው ለምሳሌ ያህል በጥቂት ወንዞች ላይ የተካሄደ ጥናት የሚከተለውን የወሀ ኤሌክትሪክ ኃይል ያስተዳድራል፡፡

የወሀ ኤሌክትሪክ ሀብት መጠን ዝርዝር ገምት/ዋና ዋና ወንዞች/

ዋራ	/ሚሊዩን ኪሎዋት አወር/ ጠቀላላ የሀብት ይዘት	ሊላማ የሚችል
አባይ	79863.5	24900
አቡበ	271.8	46
አንገርብ	264.0	71
አቲባራ	152.0	41
አዋጽ	4106.2	1.304
ባርካ	299.0	77
ባሮ	3017.0	1211
ኢንደር	176.0	47.5
ጌራ	350.0	94.5
ጁን	2273.0	654.0
መረብና ኃጽ	1745.0	569.2
አዋ	16067.0	4595.4
ተከዘና በቲት	14846.5	5047.8
ዋሺ ሸበሌ	21562.3	7044.6
ሌሎች	146.6	34.8

ከ Ethiopia observer.

ቀጽ 5፣ ቀጥር 3፣ 1961፣ የተገኘ፡፡

ለ/ የአሣ አርባታ፡ -

በኢትዮጵያ ወንዞች ላይ የአሣ ሀብት ለማት በጣም ኋላ ቀር
ነው፡፡ የወንዝ አባ ሀብት ለማታቸን ወደኋላ ለመቀረቱ የሕዝቡ
የአበላላ ለማድፍ የገበያ መጥፋት እንደ ምክንያት ይጠቀሳል፡፡

የወንዝ አሣ ሀብት ለማታቸን ኋላ ቀር ይሁን እንጂ የኢትዮ
ጵያ ወንዞች በዙፍ በአይነታቸው የተለያዩ ዓሣዎች እንዳሉ ይታወቃል፡፡ ፕሮፌሰር ጠፍን ወለደማር ያም "An Introductory Geo-
graphy of Ethiopia....." በተሰኘው መጽሐፋቸው
እንደ ገናሉ ባሉ እንዳንድ ወንዞች ላይ ከአሣው በዚያ የተነሳ
ወንዙ ውስጥ መታጠብ እንኳን እንደሚያስቸግር ጽፏል፡፡

የወንዝን አሣ ሀብት ለማለማት የሚመለከታቸው የመንገዶች
መሥሪያ ቤቶችና የየአካባቢ ሕዝባዊ ድርጅቶች በዙ ይጠበቅባቸዋል፡፡

2. የኢትዮጵያ የአየር ንብረት

የአንድ ሀገር የአየር ንብረት የሀገሪቱ የተፈጥሮ ሀብት
ነው፡፡ ሀገሪቱም የሶቪየትና የአሁኖሚ ሁኔታ ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ
አለው፡፡ የአሁኖሚ እንቅስቃሴዎች በተለይ አርባ ከአየር ንብረት
ጋር በቀጥታ የተያያዘ ነው፡፡ በሕዝብ ጤናና በባህላዊ እንቅስቃሴ
ዎች ላይ ሁሉ በዙ ተጽዕኖ አለው፡፡

የአየር ንብረት የምንለው ለረጅም ጊዜ የሰፈነ የአየር
ሁኔታ አማካይ መልኩ ነው፡፡ በሰላት በሰማንተና በወራት የምናየው
የአየር ከበተት የአየር ሁኔታ እንለዋለን፡፡ የአየር ንብረት ቢያ
ንሰ የ35 ዓመት ያህል የአየር ሁኔታ አማካይ መልኩ ነው፡፡
የአየር ንብረት የውጥ መጠን ዝናብን፣ የአየር ርጥበትን፣
ገፋብን ወዘተ አጠቃሉ የያዘ ነው፡፡

የየሀገሮችና ሥፍራዎች የአየር ንብረት የተለያየ እንዲሆን
የሚያደርጉ በዙ ምክንያቶች አሉ፡፡ ከነዚህም ውስጥ

1. ከፍታ
2. ላቲቲዩድ /ከምድር ወገን ያለው ርቀት/
3. የባህርና የየጠሰ ስርዓት
4. የአየር ገሬትና ንፋስ
5. የተራራ ከለላዎችንና
6. የውቅ ያኖሰ ዋገዶች ይገኙበታል::

2.1 የአየር ጠቀት ሁኔታ

ኢትዮጵያ በ3°ሰሜንና በ18°ሰሜን ላቲቲዩዶች መካከል ያለች ሀገር በመሆኗ በካንሰርና በካንሪኮርን የሀረር መስመር ከሌሎች መሀል በለምተገኘ በአመት ሁለት ጊዜ ፀሐይ በአናት ተክክል ተጠብታለች:: በዚህም የተነሳ ዋጋት የአየር ንብረት አሳት:: /ካርታ 4/

በሌላ በኩል ደገዋ ከሀገሪቱ ከፍታዊነት የተነሳ ይህ ጠቀት በራዱ ሆኖ እናገኛለን:: የኢትዮጵያ ምድር ከምድር ወገን ባለው ቀርበትና በከፍታው የተነሳ የተለያዩ የአየር ንብረት ዓይነቶች ይገኛሉ:: በዚህም አይነት እጽዋትና አዝርአትም የሚጠቀሱት ምክንያት ይኸው ነው:: የጠቀት መጠን በቀላሉ አካባቢዎች በአማካይ ከ22°ሴ. እስከ 30°ሴ. ሲደርስ በደንዎች ላይ ከ15°ሴ. እስከ 22°ሴ. ይሆናል:: አብዛኛው አዝርዐት ከ18°ሴ. እስከ 25°ሴ. ያለው የአየር ጠቀት ለአድገታቸው ይሰማል::

የኢትዮጵያ የመሬት ከፍታና የአየርን የጠቀት ሁኔታ ስናነፃፅር የሚከተለውን እና ያለን::

<u>ከፍተኛ / ዓተር /</u>	<u>ለወታደራዊ አገልግሎት</u>		<u>ወጪ</u>	
	<u>የአዋጅ ቁጥር / ሰ. /</u>	<u>አገልግሎት</u>	<u>አገልግሎት</u>	
ከ3000 በላይ	ከ15 በታች	ወርቅ	አለገደን	
ከ2300-3000	15-18	ደጋ	ታች	
ከ1500-2300	18-22	ወይና ደጋ	ሰብ ተር ህግ	
ከ800-1500	22-26	ቀለ	ተር ህግ	
ከ800 በታች	ከ26 በላይ	በርህ	ጸደቀ	

የኢትዮጵያ የአዋጅ ቁጥር ሁኔታ ለዓየት የምናየው ከሥፍራ በቻ ሳይሆን ከወቅትም ጭር ነው፡፡

በኢትዮጵያ በአብዛኛው ሥፍራ የታዘዘው ጊዜ ከከረምት በፊት ያሉት በተለይ የገንዘብና የሰነድ ወረት ናቸው፡፡ ፀሐይ በከረምት ወረት እንዳለት ቀርበትና ቀጥተኛነት ከሆነ የከረምት ወረት በጣም የታዘዘው ለህጉ በተገባ ነበር፡፡ ነገር ግን በከረምት ደመናዓነት የተነሳ በአብዛኛው የኢትዮጵያ አካል ላይ ሙቀት ወረት ሳይደርስ ይቀራል፡፡ በዚህም ምክንያት በነዚህ በታችኛው ከረምት ቀዝቃዛ ነው፡፡ ከረምት በሌለባቸው ሥፍራዎችና የደመናም በፋን በሌለበት አካባቢ በከረምት ወረት ከፍተኛ ሙቀት አለ፡፡

2.2 የዘናብ ሁኔታ

የኢትዮጵያ የዘናብ ሁኔታ ሀገሪቱ ከአካባቢያዊ ውቅያኖስ ጥናት ሲሆን ለገጣጥም ያለት አቀማመጥ፣ የሀገሪቱ የከፍተኛ ልዩነትና ኢትዮጵያን አቋርጦ የሚነፍሱ ነፋሶች አደጋ ውጤት ነው፡፡ የኢትዮጵያን ዘናብ ስርዓት በሁለት መልክ ለናየው እንቅስቃሴ፡፡ አንደኛው ወቅታዊ ስርዓት ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ በሥፍራ ያለው ስርዓት ነው፡፡

2.2.1 ወቅታዊ የዘናብ ስርዓት

ሥፍራዎች በአመት ውስጥ አብዛኛውን ዘናብ የሚያገኙ ተገን ወቅት በመውሰዱ ኢትዮጵያን ወደ ሰባት የዘናብ ወቅት

ቀጠና ፱ኛ ከፍለገ ልና ያተ እንቸላለን፡፡ እነዚህንም 1/ የክረምት
ዘናብ ቀጠና 2/ የበልገና የጠቅላይ ዘናብ ቀጠና 3/ የበጋ
ዘናብ ቀጠና እንላቸዋለን፡፡ /ካርታ 5/

ሀ. የክረምት ዘናብ ቀጠና

በክረምት ወራት ውስጥ አብዛኛውን ዘናባቸውን የሚያገኙ
አካባቢያት ሲሆን ይህም የሀገሪቱን አብዛኛ ክፍል የሚይዘው
ነው፡፡ የምዕራብ ደጋያቸውና ቀላጃቸው የደቡብ ምሥራቅ ደጋያቸው
እና የአፋር ስምጥ በዚህ ወቅት የዘናብ ቀጠና ፱ኛ ናቸው፡፡
ይህ የክረምት ወቅት ዘናብ የሚጥሉበት ጊዜ ከቦታ ቦታ ይለ
ያያል፡፡ በደቡብ ምዕራብ ደጋያቸውና በብዙ የደቡብ ምሥራቅ
ደጋያቸው ላይ ክረምት ስድስት ወር ያህል ሊረዝም ይችላል፡፡
አብዛኛውን የሽባን ደጋ ይዞ ጌጃዎችና ጌጌደርን አጠያሉ የክ
ረምት ርዝመት ከአራት እስከ 5 ወራት ይዘላቸዋል፡፡ የዚህ
ዓይነት ስር፡፡ በደቡብ ምዕራብ ሊተገዳደር ቀላጃቸው ጠረፍቶ
አካባቢም አለ በአስመራ ዙሪያ ባሉ ጥቂት አካባቢ ይህንኑ
እና ያለገ፡፡

ለ. የበልገና የጠቅላይ ዘናብ ቀጠና

ይህ በበልገና /መጋቢት ሚያዝያና ገንቦት/ በጠቅላይ
/ጥቅምት ከፊል ሀፃር/ ከአመት ዘናብ ከፍተኛውን የሚያገኝ
አካባቢ ነው፡፡ በዚህ ወቅት ከሕገደሴ ውቅያኖስ ተነስተው
በደቡብና ደቡብ ምሥራቅ ሊተገዳደር ላይ የሚያለፉት ገፋቦች
ይህን ዘናብ ያመጣሉ፡፡ ይህን ዘናብ የሚያገኙ ሥፍራዎች ገጠ-
ገፋ ደቡባዊው ሲጻፍና በመጠኑም የኤልከራና የአጋጃን ቀላጃቸው
ናቸው፡፡

ጠ. የበጋ ዘናብ ቀጠና

የቀይ ባህርን ጠረፍ ሜዳና የአቀሳቸን ደጋ ጠርዞቹ ብቻ
የሚጠቀሙ ነው፡፡ ቀይ ባህርን አፈጠው በዚህ ወቅት /በተ-
ለይ ታህሣሥና ጥር/ ከሰሜን አቀጣጣ የሚመጡ ነፋሶች ዘናቡን

መጠቀስ፡፡ ከቀደ ሲሆር በተጓዙ መጠነ ተን አጣካይነት የሚገኘው ይህ ዝናብ በጣም አነስተኛ መጠን ያለው ነው፡፡

2.2.2 የኢትዮጵያ ዝናብ የሥፍራ ሥርዓት

የኢትዮጵያ የዝናብ መጠን ከወቅተ ወቅተ እንደሚለያይ ሁሉ ከሥፍራ ሥፍራም ይለያያል፡፡ በኢትዮጵያ ከፍተኛ ዝናብ የሚያገኙት አካባቢያት በተለይ የደቡብ ምዕራብ ደጋጋማ ናቸው፡፡ ከዚህ አካባቢ ተነስተን ወደ ሰሜንና ወደ ምሥራቅ ስንሄድ የዝናቡ መጠን እየቀነሰ ይሄዳል፡፡ ይህ እየቀነሰ መሄድ በዝናቡ መጠንና በዝናቡ ወቅተም እየቀነሰ መሄድ የሚታይ ነው፡፡ ከቀላማ መረተቸም ይለቅ የደጋጋማ በዛውን ዝናብ ያገኛሉ፡፡

2.3 የዝናብ አስተዳዳሪነትና ደርቅ

ዝናብን አስተዳዳሪ ነው የምንለው በተመሳሳይ ወቅተና በአንድ ስፍራ የሚገኘው ስፍራ በተለመደው አጣካይ መጠን በጣም ሳይበላለጥ ሲቀር ነው፡፡ ለቆነት በተለመደው ወይም የረጅም ጊዜ አጣካይ መጠን በጣም የሚረፈቅ ከሆነ አስተዳዳሪ አንለውም፡፡

በዛውን ጊዜ ዝናብ ያሳቸው ስፍራዎች አስተዳዳሪ ዝናብ ሲፈረቱ አነስተኛ ዝናብ የሚያገኙ ስፍራዎች ደገፍ የማያስተዳድሩ ዝናብ አሏቸው፡፡ ለምሳሌ የኢትዮጵያ ደቡብ ምዕራብ ገዛቸው በዚህ ዝናብ አሏቸው፡፡ በነዚህ አካባቢያት በየጊዜው የሚገኘው ዝናብ በተለመደው አጣካይ መጠን በዘመን አይለያይም፡፡ ስለዚህ አስተዳዳሪ ነው፡፡

በአንጻሩ አነስተኛ ዝናብ በሚገኝበት በሰሜን ምሥራቅና በደቡብ ምሥራቅ የኢትዮጵያ ከፍሎች በየጊዜው የሚገኘው ዝናብ ለቆነት አጣካይ በጣም የፍረ ሆኖ እናገኘዋለን፡፡ በመሆኑም አስተዳዳሪ አይደለም፡፡ ይህ የዝናብ አስተዳዳሪ መሆን አለመሆን በተለይ በእርሻ ላይ ከፍተኛ ተፅዕኖ አለው፡፡ በዚህም የተነሳ እነዚህ አስተዳዳሪ ያልሆነ ዝናብ ያላቸው አካባቢያት

እርሻ ተስፋፋ ተባብሮ እናይዎ፡፡ በነዚህ አካባቢያቸው የሰላም እርሻ
ከግብረት በስተቀር ዝናብን ጠብቆ እርሻን ግረብ አስቸጋሪ ነው፡፡
እርሻ በቻ ሳይሆን የከበተ እርሻ ቀውስ ሌላከተሪክ ኃይል ግጥ
ወተና የሰላምያቸው ሁኔታ በዝናብ አስተማማኝ አለመሆን ያስታውሳል፡፡
ተወሳኝ ሊያደርስባቸው ይቻላል፡፡

ከዚህ ጋር ተያይዞ የሚነሳው ጉዳይ ደርቶ ነው፡፡ ደርቶ
ለሚለው ያለ አንድ የግንዛቤ ተርጉም ለመስጠት በጣም አስቸጋሪ
ነው፡፡ የተለያዩ ሰዎች በደርቶ የተለያዩ አገላለጽ አሏቸው፡፡
አንዳንዶች የዝናብ መጥፋት ይሉታል፡፡ በዚህ የደርቶ ተርጉም ሊጠቅ
ይቀርባል፡፡ አንዳንዶች እንዲሁ የዝናብ መጥፋት ይሉታል፡፡ በዚህ
ሰዎች ደገፍ በተሰጣቸው ሁኔታ ደርቶ የሚለውን ያለ ረሃብ ከሚለው
ያለ ጋር በተለየ የሆኑት ሲጠቅሙት ይሰማል፡፡ ለጊዜው በገርዶ
ደርቶን ለአዘርዕተና ዕጽዋት እድገት ከሚያስፈልገው መጠን በታችና
ባለተለመደ ሁኔታ የሚከበሩት የዝናብ እጥረት በሌላ ልንወስደው እን
ቻለን፡፡

ደርቶ በአንድ ሀገር ውስጥ ረሃብን ሊያስከትልም ሊያስከትልም
ይቻላል፡፡ ደርቶ ርሃብን የሚያስከትል ሁኔታ ከሀገሪቱ የተከናወነ
ጠቅላላ የኢኮኖሚ እድገት ደረጃ ጋር የተያያዘ ነው፡፡ በተከናወነ
በላቀቱ ሃገራት ሀገሮች ርሃብ ደርቶን አይከትልም፡፡ ለምሳሌ በከ
በር ተያይዞ የወረደበት አወርጋና የሰላም አዲሲያ ሀገሮች ደርቶ የተከ
በተከተለ ጊዜ ነበር፡፡ ነገር ገን ርሃብና እልቂትን አላስከተለባቸው
ም፡፡ በአንዳንድ ኢኮኖሚያቸው በተፈጥሮ ሁኔታያቸው ላይ በተመሠረተ
ከእድገት ወደ እና በሆነ አንድ ሊተባበሩ ባሉ የሰላምተኛው ዓለም ሀገ
ሮች፡ ደርቶ ወዲያውኑ ርሃብን ሊያስከትል ይቻላል፡፡

ከዚህ በጋርደርደር የግንኙነት ነገር ሲኖር ደርቶን ጋር
ያ የሚታለው የጥሬት ከጥፋትን ከፍ በግደረገና ሽል ወጻለ የተከ
ናሉ ደረጃ በጣም ጣም ጣም ነው፡፡

2.4 የተፈጥሮ ዕፅዋት

የተፈጥሮ ዕፅዋት የምንላቸው ሰው ያልተከላቸውና ያልዘረፈው የበቀሉ እጽዋት ናቸው፡፡ ለምሳሌ ባህር ዛፍ ለኢትዮጵያ ከተፈጥሮ ዕፅዋት አይደመርም፡፡

የተፈጥሮ እጽዋት አይነት በዚህና በርጭት ዋነኛ ገዢ የሆነ የርንብረት በተለይም ዝናብና የሐይል ጭነት ናቸው፡፡ የተፈጥሮ እጽዋት በሰው ልጅ የረጅም ጊዜ ታሪክ ውስጥ የተለያዩ ሰፊ ጥቅም ሲሰጡ ዋይተዋል፡፡ ዛሬም ሲሆን በየፋብሪካው እየተወረጡ የሚወጡ በጽሁፍ የሚቀጠሩ የተለያዩ ዓይነት ወሃሪ ያዎችና ዕዳዎች አሉ፡፡ በሌሊት እጽዋት የላንድ ሀገር ተለቅ ሀብት ናቸው፡፡

በኢትዮጵያ የተፈጥሮ እጽዋትን በርጭት ሰጥታ የሚከተሉትን ዋና ዋና የእጽዋት አይነቶች እና ያሉት፡፡ /ከፊት 6/

ሀ/ ደን

ደን የምንለው በጣም ጥቅም ያለ የዛፍ ዉክ ነው፡፡ ኢትዮጵያ በተለይ ደን ወክል ከፍለ በጥንት ጊዜ ከ30% እስከ 40% ያህል በደን የተሸፈነች እንደነበረች ማሰራጀት አለ፡፡ ዛሬ ቀደም ከነበረን ደን የቀረው 15% ብቻ ነው፡፡ ይህም ከ5% በማይበልጥ የሀገሪቱ አካል ላይ ብቻ ይገኛል፡፡ ዛሬ በብዙ የኢትዮጵያ ደንዎች በተለይ በቀዳሚ ቤተክርስቲያናት ቀጥረ ገቢ ውስጥ የምናያቸው ተለቅ ዛፍ ያለ አካባቢ ሁሉ በመሰለ ዛፍ የተሸፈነ እንደነበር የሚያሳዩ ምልክቶች ናቸው፡፡

በአሁኑ ጊዜ ደን የሆኑት የኢትዮጵያ ከፍለ በኢኮኖሚ በወለጋ በከፋ በሰሜን ባሌና ቢጻፍ እንዲሁም በሸዋና በጠረርጓ አንጻገዱ ደንዎች ላይ ይገኛሉ፡፡

ሁለት ዓይነት ደንዎች በኢትዮጵያ ወለዩት ይገኛሉ፡፡

1/ ቢላ በፋፊ ቀጠለ ለመለም ደኖች፡- እነዚህ በዝናቢው በታዩት የመጠቀሙ እንደ ዋንዛና ጥቁር እንጦት ያሉ ዛፍቸን የያዙ ደኖች ናቸው፡፡ የሚገኙትም በአብዛኛው በደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያ በተለይ በኢሉሳጦር በከፋና በወለጋ ክፍለ ሀገሮች ነው፡፡

2/ የቀጠለ አርገፍ ዛፍ ደኖች፡- ይህ ደገፍ በበጋ ጊዜ ቀጠለ ቸጧን የሚያራገፉ ዛፍቸን ይጠቀሳሉ፡፡ የዚህ አይነት ዛፍቸ ዋና ዋና ሽለና ዋርካ ናቸው፡፡ በነዚህ ጋር አለፍ አለፍ ቀርቀሃም ይገኛሉ፡፡ የዚህ አይነት ዛፍቸ ቢበዛኛው የሚገኙት በምዕራብ ቀላምታ ነው፡፡

ለ/ ደን ያለሁኑ የተፈጥሮ ዕጽዋት፡-

1. ሣርማ መረቶች፡-

ሰሙ እንደሚያመለክተው ሳር የሚባለው አካባቢ ነው፡፡ ከሣሩም ጋር አለፍ አለፍ ዛፍቸ አሉ፡፡ ይህም ቀደም በለው በጣካ ተሸፍነው የነበሩ በታዩትን በኋላ ገን ደኖች ተጨፍጭ ፈው የተረቀቱትን ደን ክፍለ በብዛት የያዘ ነው፡፡

2. የቀለ እሸሃማ ደኖችና ቁጥቋጠዎች፡-

በአብዛኛው የዚህ ዓይነት ዛፍቸ እሸሃማ ናቸው፡፡ ከር ገኙትም በብዛት ይበቀሳቸዋል፡፡ የዚህ ዓይነት እጽዋት በደ ቡብ ምሥራቅ ቀላምታ በዲዲካ ሽለቆና በጣና ዉዳምታ አካባቢ በብዛት አሉ፡፡

3. የከፊለ በረሃ ተክሎች፡-

እዚህም እዚያም ቁጥ ቁጥ ያሉ አጣጥሮ ከርገኙቸውና ሙቀት ተቋቋሚ ተክሎችን ይጠቀሳሉ፡፡ በአብዛኛው በደንከለ ገደብ በቀይ ቢህር ጠረፍ ዉዳምታና በኤርተራ ቀላምታ ይገ ኛሉ፡፡ በረሃዎችን አቋርጦ በሚሄዱ ወንዞች ዳርና ዳር ገን በደንብ የዳበሩ የገራርና የወይራ ዛፍቸም አሉ፡፡

2.5 አፈር :-

የአንድ ሀገር አፈር የሀገሪቱ ተለቀ ሀብት ነው፡፡ በተለይ የአርባ ምርታማነት በዙፋን ጊዜ ከአፈር ለምነት ጋር በጥበቃ የተያያዘ ነው፡፡

አፈር ከሌሎች ድቃዊ ከፍተኛ ስጦታና ስንሰሳት / ተለቀ ስንሰሳትና በአይን የማይታዩ ነፍሳትን ይጨምራል/ በባለቤቱ የተፈጠረና ውህና ለየርም በተለያዩ መጠን ያለጠተ ቀለቅል ነው፡፡

አፈር ሁሉም አንድ ነበረ ያለ ስይሆን ከሌሎች በተለያዩ ምክንያት መፈነባከት ተነስቶ በየጊዜው በተፈጥሮአዊና ከሚካላዊ ተፅዕኖዎች ምክንያት የሚለዋወጥ የተለያዩ ባህርይ ያለው ተለዋዋጭ አካል ነው፡፡ በወሰን ለስጦታ ስድገት ወሰን የሆኑ አንድ ናይትሮጂን፣ ፍሰፍረብ፣ ካላሲየምና ፖታሲየም ያሉ ማስደናትን ይደርሳል፡፡

የአፈር ዓይነት ከሥፍራ ሥፍራ ይለያያል፡፡ ደቃቅ አፈር አጠቃላይ አፈር የሽከላ አፈር ወዘተ በየሥፍራው የምናያቸው ነገሮች ናቸው፡፡ አንዳንድ አፈር የተለያዩ ቀለሞችም አሉት ቀይ አፈር ሰፍላ አፈር ጥቁር አፈር ወዘተ፡፡ የተለያዩ ከሚካላዊ ባህርይ ያላቸውም አፈሮች አሉ፡፡

2.5.1 የአፈር ሥርዓት

የኢትዮጵያ አፈር ገና በዙፋን ያለ ተጠና በመሆኑ በሌላ አፈር ሁኔታ ዝርዝርና የተጠናቀቀ መረጃ የአንድ ለምና የው ያለ አፈር ሥርዓት ምክንያቶች የአየር ገብረት ሁኔታ አፈሩን የፈጠሩ ሌሎች ዓይነት የገጽ ምድሩ ሁኔታና የአፈሩ ዓይነት ዋና ዋና ያቸው ናቸው፡፡

ለምሳሌ የደጋውን ኢትዮጵያ አፈር ከቀላው ጋር ያስተያየ ነው አንድሆነ የደጋው አፈር የሕያዋን በስባክ ይዘቱ በዙፋን

ነው ምክንያቱም እጽዋት በደጋው በብዛት በመኖራቸው ነው፡፡
ደጋው ከፍለ ዝናባማ በመሆኑ እፈሩ በዙፊ ውሀ ስለሚያገኝ
ከሚታለዋቸው ለውጥ በይበለጥ ይካሄዳቸዋል፡፡ በመሆኑም ምክን
ያቱም የጤው ይዘት ዝቅተኛ ነው፡፡

የቀለሙን እፈር ያየን እንደሆነ በአብዛኛው ከሴኔጋል ተሪ
አለት የመጣ ስለሆነ በጣም ጠንካራ እፈር ነው፤ ከዝናቡም
ማነስ የተነሳ በዙፊ ከሚታለዋቸው ለውጥ የለበትም በመሆኑም በዙ
ውን ጊዜ ጤውነት አያጣም፡፡ የህያዋን በሰባሽ ይዘቱም እነ
ሰተኛ ነው፡፡ ከዚህ ሁኔታ በደጋው በቀለሙ እፈር ለቁነት
ላይ የአየር ገብረት ለቁነት ከፍተኛ ሚና እንዳለው እናያለን፡፡

የኢትዮጵያን እፈር ሥርዓት ዝርዝር አድርገን ለንመለከት
የሚከተሉት ዓይነቶች እናገኛለን፡፡

ሀ/ ጤማ ቀይ የደጋ እፈር፡-

ይህ የደጋውን ኢትዮጵያ ከፍለ አብዛኛውን የያዘው ነው
ይህ እፈር በቀለሙ የሚለባበር የሳይኖው አካሉ ወደ መሬት
ጥለቅ የሆነና ውሀ ማዘል የሚችል እፈር ነው፡፡ በኢትዮጵያ
በጣም የታረሰው እፈር ይህ እፈር ነው፡፡

ለ/ የበረሃ እፈር፡-

በኢትዮጵያ በረሃማና ደረቅ አካባቢዎች የሚገኝ እፈር
ነው፡፡ የቀይ ባህር ጠረፍ ሜዳዎች የአፋር ሜዳ እንዲሁም
የሶጋዴን ዝቅተኛ ክፍሎች የዚህ ዓይነት እፈር አላቸው፡፡
ደቃቅ ያለሆነ ቦረቦንቻማ እፈር ይበዛዋል፡፡ የህያዋን በሰ
ባሽ ይዘት የለውም፡፡

ጠ/ የሶጋዴን ደረቅ ሣርማ አካባቢዎች እፈር፡-

ዝናቡ ከፍ በሚለባቸው የሶጋዴን ሣርማ አካባቢዎች
የሚገኝ እፈር ነው፡፡ ይህ እፈር የካርቦን ውሁድ ይዘት
ከፍተኛ ነው፡፡

መ/ የሰዎች ሽለቆ ሀይቆች አካባቢ አፈር፡-

ይህ አፈር ከተለያዩ አቀጣጣና ርቀት እየመጣ የሚከማቸው አፈር ነው፡፡ በመሆኑም የተለያዩ የአፈር አይነቶች ይገኛሉ፡፡

ሠ/ የደለለላ ሜዳዎች አፈር፡-

ይህ ዓይነት አፈር በዝቅተኛው የተለለቀ ወንዞች ዳርቻ ሜዳዎች ላይ ያለው አፈር ነው፡፡ የአባይ፣ የአዋገ፣ የባሮና የመሳሰሉት ወንዞች ዝቅተኛ አካባቢያቸው የዚህ አይነት አፈር አላቸው፡፡ እነዚህ አፈሮች በየጊዜው በመመጣ ደለለ የሚታደሱና በጣም ለም አፈሮች ናቸው፡፡

2.5.2 የአፈር መሽርሽር፡-

አፈር በተፈጥሮና በውሳኔ በሆኑ ምክንያቶች እየተሸረሸረ ከሥፍራ ሥፍራ ይጓዛል፡፡ ወንዞች ነፋስ የሚገኝበት የበረቶ ክምር አፈርን ከሥፍራ ሥፍራ ያጓዝታል፡፡

በኢትዮጵያ ዋናው የአፈር መሽርሽር ምክንያት ወራጅ ኪራና ወንዝ ነው፡፡ ኢትዮጵያ ዝናብና ወንዝ የሚጠነቅቅ በመራቱ ከፍታ የተነሳ ፈጣንና ኃይለኛ ወራጅ ውሀ ያላት ሀገር በለሀነቱ አፈሩ አንፃጽ በዝናብ እየተጠረገ ቁልቁል ሲገሽራት አንፃጽ ደገፍ በኮራያቸው ውስጥ በገርፍ እየተጠራረገ ይሄዳል፡፡ በዚህ የተነሳ ለዎች የደጋ መራቶች ለም አፈራቸውን እያጡ ሲቆቱ ማየት ያለተለመደ ነገር አይደለም፡፡ በተለይ በሰሜን ኢትዮጵያ ክፍለ ሀገሮች የአፈር መሽርሽር በጣም አስከፊ ሆኗል፡፡

ለምሳሌ ከአባይ ወንዝ ቀሪ ብቻ በአመት ከ3000 እስከ 4000 ሚሊዩን ኪዌታን ሜትር የሚደርስ ለም አፈር እየተጠረገ እንደሚሄድ ተሰልቷል፡፡

ለዚህ ከፍተኛ የአፈር መሽርሽር ተለቁ ምክንያት በውሳኔ ችግር ነው፡፡ ከነዚህ ውስጥ፡-

1. የአፈር ለባሰ የሆነውን ደን መጨመርና ማቃጠል
2. የገጠብ መሬቶችን በብዙ ከብት ከሰለጠነ ማሰጋገጥ
3. ለኮረ መፈጠርና መስፋፋት በሚያገዝ መንገድ አርባን ቁልቁል ማረሰ ዋና ዋና ያቼናቸው፡፡

2.6 አራዊት :-

ኢትዮጵያ በገጸ ምድሯና በአየር ንብረቷ ለብጥርጥር ነት የተነሳ የብዙ አራዊት መኖሪያ ነች፡፡ ከዘመናት በተከሄደው የደን ጭፍጨፋና ቀደም እንደ ደብዱ ይቆጠር የነበረው የአራዊት እደን የኢትዮጵያን የአራዊት ሀብት ብዙ እንደ ቀነሱት ይገመታል፡፡ ዝሆን፣ ቊኝ፣ ነብር፣ አንበሳ፣ ጌሽ የመሳሰሉ ሌሎችን አጠቃላይ መገደል በብዙ የኢትዮጵያ ብሔረሰቦች ውስጥ ደገና የሚያሰጥ ስለነበረ ይህን የሚሹ ሁሉ እነዚህን አራዊት በጭካኔ ሲፈቱዋቸው ኖረዋል፡፡

ይህም ሆኖ ዛሬም በኢትዮጵያ ብዙ ዓይነት አራዊት እሉ ከነዚህም ውስጥ አገንደኞች በኢትዮጵያ ብቻ የሚገኙ ናቸው፡፡ ለምሳሌ እንደ ዋሊያ /በሰሜን ተራሮች/ ኒያላ /በአርሲና ባሌ ተራሮች/ የሰሜን ቁጠርና ዘንጀሮ ምዕራብና በደቡብ ምሥራቅ ዳጋዎች/ ያሉት በኢትዮጵያ ብቻ የሚገኙ ብርቅ አራዊት ናቸው፡፡

በአሁኑ ጊዜ የደንና ዳር አራዊት ጥበቃ በጣም የተጠና ከረ በመሆኑ በየሰፍራው በመደበር ላይ ያሉት ብሔራዊ ፓርኮችና የአራዊት ክልሎች ለአራዊት ሀብታችን እንከብካቤና ጥበቃ ከፍተኛ አስተዋጽኦ እያደረጉ ናቸው፡፡ እነዚህ አራዊቶቻችን ተራሶቻችን በመሳሰሉ ሳይንሳዊ ምርመሮችን ለማድረግና ለሌሎችም ነገሮች በጣም አስፈላጊ መሆናቸውን ሕብረተሰቡ ባጠቃላይ ሊገነዘብ ይገባል፡፡

2.7 የአጽዋት የአፈርና የአራዊት እንክብካቤ

እንክብካቤ / Conservation/ ስለሚለው ቃል ምንነት ገልጽ የሆነ አመለካከት ያስፈልጋል፡፡ እንክብካቤ ጠብቶ በብልሃት መጠቀም ወይም መቆጠብ ተብሎ ብዙ ጊዜ ይተረጎማል፡፡ ይህ በቂ ተርጉሞች አይደሉም፡፡ የሀብት እንክብካቤ ወይም ቦን ስርዕሉን ሃብትን እንዳለ ጠብቆ ማስቆጣጠር ማለት አይደለም፡፡ እንክብካቤ ሀብትን በሥራ ላይ እያዋሉ ይህ ሃብት ካለማቋረጥ ከተወሰደ ወደ ተወሰደ አገልግሎትን መስጠት የሚቀጥልበትን ዘዴ መቀየር ማለት ነው፡፡

ደናጅቸንን ተንከባከብን ስንል መጠቀም አቅምን ማለት አይደለም፡፡ ይህ ማለት ደናጅቸንን በአገባቡ እየተጠቀምን ነገር ገን ተጠቅመን እንዳንጨርሳቸው የተጠቀምነውንና የምን ጠቀመውን ያህል በየጊዜው እንተካለን ማለት ነው፡፡ የተፈጥሮ ሃብቶች ሊተኩ የሚችሉ ወይም የማይችሉ ዓይነቶች ናቸው፡፡ እንደ ደን አፈር ውሀ አራዊት የሚባሉት ሊተኩ የሚችሉ ናቸው፡፡ እንደ ነፃጁ፣ ዘይት የዱንጋይ ከሰለና ሌሎች ብዙ ማዕደናት ያሉት ሊተኩ የማይችሉ ናቸው፡፡ እነዚህም ግን ወን ከባከብ የሚቻለው አማራጭ ሀብት በመጠቀምና አጠቃቀማቸው በጣም ምርታማ እንዲሆኑ በማድረግ ነው፡፡ ከላይ ለጠቀስናቸው የተፈጥሮ ሀብቶችን እንዳንደው የእንክብካቤ ዘዴዎች ቀጥሎ ቀርቦ ዋል፡፡

ሀ/ ዋና ዋና የአጽዋት እንክብካቤ ዘዴዎች

1. ደንን መተካትና የተራቀቁ ሥፍራዎችን በደን ማልበስ
2. የቤት እንባሳት ቁጥርን በመቀነስ የሃርን በጣም መጋጥ መቀነስ
3. የዚፍቸን አቀራረጥ መቆጣጠር
4. በደናቸው ውስጥ አሳተ እንዳይነሳ ጥንቃቄ ማድረግ

ለ/ ዋና ዋና የአፈር እንክብካቤ ዘዴዎች

1. የተራ ቀቱ መራቸን ደን ማለበስ
2. ቁለቁለታዊ እርሻዎችን አገደዎ ማረስ
3. በቁለቁለታዊ እርሻዎች ላይ እርከን መሰራት
4. የምንዘራቸውን የእህል ዓይነቶች ማፈራረቅ
5. ማዳበሪያ መጠቀም
6. በቁለቁለታዊ እርሻዎች ላይ አለፍ አለፍ ብሎ ሣር የሚባል ቀለበት ደንበር መተው

ለ/ ዋና ዋና የአራዊት እንክብካቤ ዘዴዎች

1. የአራዊቶች መኖሪያ የሆነውን ደን መንከባከብ
2. ሕገወጥ አደንን መከላከልና መቆጣጠር
3. በጤራዊ ፓርክ ክልሎችን ማስፋፋትና እንባሳት የሚኖሩበት የተፈጥሮ ሚዛን በሰው ሠራሽ ምክንያቶች እንዳይዘነጋ ማድረግ

3. የኢትዮጵያ ሕዝብ ሚኒስቴር

3.1 የኢትዮጵያ ሕዝብ ሥርዓተና አሠራር

በ1976 ዓ.ም በኢትዮጵያ በተካሄደው የሕዝብና የቤቶች ቁጠራ መሠረት የኢትዮጵያ ሕዝብ ብዛት 42,019,418 ነው። ከዚህ ውስጥ 20,948,277 ወንዶች 21,071,141 ሴቶች ናቸው። ከዚህ ጠቀላላ ሕዝብ ውስጥ 37,276,563 /88.7 % / የሚኖረው በገጠር ሲሆን 4,742,855 /11.3 % / ደግሞ በከተሞች ነው። በዚሁ የቁጠራ ሪፖርት መሠረት በየክፍለ ሀገሩ የተገኘው ውጤት በሚከተለው ሠንጠረዥ እንደተገለጸው ነው።

የኢትዮጵያ ጠቀላላ ሕዝብ በዚህ በክ/ሀገር ፣ በከተማና በገጠር

ክፍለ ሀገር	የሕዝብ ብዛት		የከተማ ሕዝብ በመቶ	ጠቀላላ የሕዝብ ብዛት
	ከተማ	ገጠር		
አርቢ	133,135	1,529,098	8.01	1,662,233
ባሌ	77,207	929,284	7.67	1,006,491
ጋምጋራ	73,253	1,174,781	5.87	1,248,034
ጉጃም	263,387	2,981,495	8.12	3,244,882
ጉጉደር	223,562	2,681,800	7.69	2,905,362
አርታራ	407,095	2,207,605	15.57	2,614,700
ሐረርጌ	314,601	3,837,105	7.50	4,151,706
አላጣባብ	66,171	3,897,156	6.87	3,963,327
ከፋ	150,839	2,299,530	6.16	2,450,369
ፕዋ	749,262	2,341,303	9.26	3,090,565
ሲዳሞ	249,178	3,541,401	6.57	3,790,579
ተገራይ	198,034	2,211,666	8.22	2,409,700
ወላጋ	143,376	2,226,301	6.05	2,369,677
ወሎ	250,143	3,359,775	7.05	3,609,918
አስብ አስተዳደር	31,037	58,263	34.76	89,300
አዲስ አበባ	1,412,575		100.00	1,412,575
ጠቀላላ	4,742,855	37,276,563	11.30	42,019,418

የሕዝብ ቤት ቅጠራ ኮሚቴን ጽ/ቤት ፡፡ የሕዝብና የቤት ቅጠራ የመጀመሪያ ሪፖርት ፡፡ መስከረም 1977::

የኢትዮጵያ ሕዝብ በዓመት 2.9 በመቶ እንደገና እንደሚሄድ ተሰልቷል:: በዚህ ያስተዳደረ ፍጥነት በ25 ዓመት ውስጥ የሕዝቡ በዛት አሁን ያለውን ያህል ሊጠመር እንደሚችል ይገመታል::

የሕዝቡ የአባፋፈር ጥገና ከጠቀሳሳ ሰፋት ጋር በአማካይ ቢታይ 34.34 ሰው /ኪ.ሜ² / 42,019,418 ይሆናል::

1223.600

ይህ አማካይ ጥገና ሲሆን ከሰፍራ ሰፍራ ይለያያል:: ለምሳሌ የገቢ ክፍለ ሀገር የሕዝብ ጥገና ከ70 ሰው /ኪ.ሜ² በላይ ሲሆን የባሉ ደገፍ ከ10 ሰው /ኪ.ሜ² በታች ሆኖ እናገኛለን:: በኢትዮጵያ በዙፍ ሕዝብ የሚኖርባቸው የወሳይ ታች ከምስረታ ጠፋይ ፣ ደቡብ ፋይ ፣ ሲዳሞ ፣ ጠማሲን ፣ አዲስ አበባ ፣ ታላቁ አውራጃዎች ከ100 ሰው /ኪ.ሜ² በላይ ጥገና አላቸው:: /ካርታ 7/

ለነዚህ የሕዝብ ጥገና ለቁነቶች በዙፍ ምክንያቶች አሉ:: ሲጠቃለሉ የተፈጥሮና በብሉይ ምክንያቶች ሆነው እናገኛቸዋለን::

በተፈጥሮ ምክንያቶች ውስጥ ዋነኛው ክፍት ነው:: የኢትዮጵያ ክፍተት በታችኛው ባህል ክፍተት ጥገና ሲኖራቸው ዘቀተኛ ሥፍራዎች በጣም ዘቀተኛ ጥገና ነው ያላቸው:: ደጋግሞ ክፍለ ለብ ያለው ቀት በዙፍ ዘናብና ለምሳሌ አፈር እንዲሁም በዚያ ያለ የአጽዋት ሀብት ሰላላው በዙፍ ሕዝብ መሰባቸው:: ቀላጩን ያየን እንደሆነ የውቀት በዛት ፣ የዘናቡ ማነስ ፣ የቀላ በገታዎች ተነባብረው ኑርው ከባድ ሰለሚያደርጉት ሕዝብ አይበዛባቸውም:: በደጋግ ሆነ በቀላ ተመሳሳይ ሥርዓት የለም:: ምክንያቱም የተለያዩ ያካባቢ ምክንያቶች ሰላሉ ነው:: ለምሳሌ በደጋግ ላይ ገደላገደላማ የሆኑ አካባቢዎች በዙፍ ሕዝብ አይኖርባቸውም::

በብሉይ ምክንያቶች ያለናቸው የሕዝብ ከሥፍራ ሥፍራ እንቅስቃሴና ኢኮኖሚያዊ ምክንያቶች ዋና ዋናዎች የጥገና ለቁነት ምክንያቶች ናቸው::

በ2000 ዓ. ዓለም አባባሪ በናይል ሸለቆ ነዋሪዎች የነበሩ የናይሎቲክ ነገዶች በገበያዎች ወደ ኢትዮጵያ ተገፍተው መመጣት፣ በደቡብ ምሥራቅ ኢትዮጵያ ገደማ ነዋሪ የነበሩት የኦሮሞ ጉሳዎች በልዩ ልዩ ምክንያቶች ወደ ምዕራብ ሰሜን ምዕራብና ሰሜን ደረጃ ጉሳዎች ስናገፈፍ፣ በአረቢያ ወደ ኢትዮጵያ የገቡት የሴም ነገዶች አሠፋፈር፣ በጉሳዎች እርሶ በርሶ መገፋፋት ምክንያት የነበረው መጨናነቅ አሁን ለምናየው የሕዝብ አሠፋፈር ጥገገትና ሥርዓት አብተዋል፡፡

የኢትዮጵያውያን እንቅስቃሴ ዓይነት አንዱ ሌላ ምክንያት ነው፡፡ የሕዝብ ጥገገት ሕዝቦች በተሠማሩበት የመርተ ሥራ አይነት ይለያያል፡፡ ለምሳሌ የዘላን ኢትዮጵያ ከእርሻ ኢትዮጵያ የበለጠ ስፍራ ይጠይቃል፡፡ በሌላም ጥቂት ዘላዎች ብዙ መሬት ሲያስፈልጋቸው ተሰባሳይ ቁጥር ያላቸው አራሾች ገን ያነሱ ስፍራ ይወስዳሉ፡፡ ዘመናዊ ኢንዱስትሪም ስናይ ከነዚህ ሁሉ ባነሱ ሥፍራ ሰዎችን አጠጋግተው ሊይዝ የሚችሉ ሆኖ እናገኘዋለን፡፡

የኢትዮጵያን ሕዝብ አሰፋፈር የገጠርና የከተማ አሰፋፈር ብለን በሁለት ልንከፍለው እንችላለን፡፡

3.2 የገጠር አሠፋፈር፡-

በኢትዮጵያ ገጠር ውስጥ የተለያዩ አሠፋፈሮች ይታያሉ፡፡ በመጀመሪያ ደረጃ ጊዜአዊና ተንቀሳቃሽ የሆነ የዘላን አሠፋፈርና የረገ አሠፋፈር እንዳሉ እናያለን፡፡ የዘላኑ አይነት አኗኗር ለዘመናዊ የኢትዮጵያ እድገት፣ እንደ ተምህርት ቤት፣ የጤና አገልግሎትና የኢኮኖሚክ አገልግሎት የመሳሰሉት ለመጠቀም በጣም አስቸጋሪ ነው፡፡

የረገ አሠፋፈር ያለው በአንድ ቦታ ሆነው እርሻ ላይ ተሰማርተው የሚኖሩትን አኗኗር ነው፡፡ የረገ አሠፋፈር በሁለት ይከፈላል፡፡ አንዱ ብትን አሰፋፈር ሲሆን ሁለተኛው የመንደር አሰፋፈር ነው፡፡ የተራራቀ አሠፋፈር በአብዛኛው በደቡባዊ የኢትዮጵያ ክፍል በቀደመ አብዳት ኢትዮጵያ መሬት የገለ ይዘቷ በነበረበት

ሥፍራ ሁሉ የምና የው ሲሆን የመንደር አሠፋፈር መሪት በርስተነት ተይዞባቸው በነበሩት ሰዓና ዊ የኢትዮጵያ ክፍል ነው።። ከነዚህ ጋር በአሁኑ ወቅት በአብዮታዊት ኢትዮጵያ ቁጥራቸው በመጨመር ላይ ያለ በዘመናዊ መልክ የተቀየሩ የሠፈራ መንደሮችም ይገኛሉ።። እነዚህ በብዛት በአርሲ በባሌ እንዲሁም ባሁኑ ሰዓት በሚካሄዱ የሠፈራ አካባቢዎች በጋምቤላ፣ በመተከል በአባሳ በመሳሰሉት አካባቢዎች ይገኛሉ።።

ቀደም ሲል ያየናቸው የተራራ ቁና የመንደር አሠፋፈሮች የየ ራሳቸው የሆኑ ቸገሮች አሏቸው።። የተራራ ቀው የአሠፋፈር አይነት የመንገዳተና የሕዝባዊ ደርጅቶችን ለቆ ገልጋሎቶች ለማዳረስ ከፍተኛ ቸገር ያስከትላሉ።። ተምህርት ቤት ክሊኒክ የህብረት እርሻ ምንም እንኳን አማካይ በሆነ ቦታ ለመሠረተ ቢቸሉም ከያንዳንዱ ቤት ብዙ ርቀት ይኖራቸዋል።። በዚህም የተነሳ ገልጋሎታቸውና ኢኮኖሚያዊነታቸው ዝቅተኛ ነው።።

የሰዓና ዊ ኢትዮጵያዎች የመንደር አሠፋፈሮች እንደዚሁ የአገሪታችን ለገሎት አቀራረብና ኢኮኖሚያዊ ቸገሮች አሉት።። እነዚህ መንደሮች በየሥፍራው በርከት በርከት ብለው ይታዩ እንዲ በዘመናዊ መልክ በሚደራጁት መንደሮች ዓይን ሰና ያቸው በየመንደሩ የነዋሪው ቁጥር እነሱ ተኛ ነው።። በመሆኑም የተራራ ቁ አሠፋፈሮች ያሏቸው ቸገሮች ሁሉ በነሱም ይታያሉ።። እነዚህ አሠፋፈሮች በሕዝባዊት ዲሞክራሲያዊት ሪፐብሊክ ኢትዮጵያ ገንባታ ውስጥ እየተጠኑ ለሕዝቡ ምርታማነትና ብልጽገና ለጠንካራ ማህበራዊ ገንባታ እመቺ በሚሆን መንገድ መቀየሩ ይኖርባቸዋል።።

3.3 ከተሞች

ከተማን መከተም በዘመናዊ መልክ ሰና የው ለኢትዮጵያ የቀርብ ጊዜ ታሪክ ነው።። እንደ አከላከልና አዳሊክ የመሳሰሉ ከተሞች ገን በጥንታዊት ኢትዮጵያም ነበሩ።። በኢትዮጵያ ዘመናዊ ከተሞች ማደግ የጀመሩት በ1950ው ምስተ አመት መጨረሻ አካባቢና በ2050ው ምስተ አመት መጀመሪያ አካባቢ ጀምሮ ነው።። ለኢትዮጵያ ከተሞች

መስፋፋት ተለቀ ምክንያት የሆነው የሀገሪቱ ልዩ ልዩ ክፍሎች በጠቅላላ መንገድ መያያዝ ነው። የኢኮኖሚኖች በኢትዮጵያ የ5 ዓመት ቀይታ ለከታች መስፋፋት አስተዋጽኦ አድርጓል።

የኢትዮጵያ ከታች ሕዝብ በጠቀላላው 11.3% ብቻ መሆኑን አይተናል። ይህ በኢኮኖሚ ከዓበረ አገሮች ጋር ሲታይ በጣም ዝቅተኛ ነው። የከታች ሕዝብ ብዛት እንደ እንደ የኢኮኖሚ እድገት መጠቀሚያ ለመሰደድ ይቻላል።

የኢትዮጵያ ከታች እድገት በሀገሪቱ ውስጥ በአኩሪ ጂኦግራፊያዊ ሁኔታ የተሰራጨ አይደለም። ባብዛኛው ብዙ ከተማ ያለ ባቸው አካባቢያት ሕዝብ የሚበዛባቸው የሀገሪቱ ክፍሎች ሲሆኑ የሕዝብ ቁጥረቸው አነስተኛ የሆኑ አካባቢያት አነስተኛ የከተማ ደረጃ አሏቸው። /ከርታ 8/

የከተማን ደረጃ በክፍለ ሀገር ስናይ በጣም የተዛባ ሆኖ እና የዋለን። ሽዋ /አዲስ አበባን ወደ/ ኤርትራና ሐረርጌ ክፍለ ሀገራት ብቻቸውን ከጠገሪቱ የከተማ ነዋሪ ሕዝብ ወደ 60.8% የሚሆነውን ይዘዋል። ለዚህ የከታች በነዚህ ስፍራ ያቸ መከተማቸው ምክንያቶች እንደ ተራንሰፖርት የተዎህርት ተቋሞች ኢሌክትሪክ ኃይል የሆስፒታሎችና የኢንፋንትሪያቸው መከማቻቸው ናቸው።

የኢትዮጵያ ከታች እድገትና መስፋፋት እንደሌሎች የባለቤት ዓለም ሀገሮች ከተማ ሁሉ የኢንፋንትሪ መሠረት የሏቸው። በዚህ ላይ የከታች አብላጭላጭ መሰል ነፍ በብዙ የገጠር ነዋሪ ያቸን ስለሚሰብ የከታች ሕዝብ እድገት ምክንያት በአብዛኛው ከገጠር ወደ ከተማ የሚረሰብ ሕዝብ ነው።

የኢትዮጵያ ከታች የተለያዩ አይነት የእድገት ፍጥነት አሏቸው። በዚህ የእድገታቸው ሁኔታ መሠረት ከታች ያቸን በሰበሰቡ ክፍሉ ለና ያቸው እንቅስቃሴ።

1/ አያቀለቀሉ የሚሄዱ ሲተገቡት፡- እነዚህ የሕዝባዊ ቀጥር አያቀለቀለ ምሄድ ከቅጥ ፍጥ፡- እንደ አከላ ማይ ወወ ያሉ ከቅጥ ከዚህ ይፈረጃሉ፡፡

2/ በቀስታ የሚያደጉ ከቅጥ፡- እነዚህ ከአጣጣፍ የከቅጥ እድገት ፍጥነት በታች የሕዝብ ቀጥረው የሚያደጉ ፍጥ፡፡ የእነዚህ ከቅጥ ሊከናወንም እንቅስቃሴ ለብዙ ሕዝብ እድል የሚሰጥና ለዘጋጃ በመሆኑ እድገታቸው ዝቅተኛ ነው፡፡ ለምሳሌ ያህል ሐረርና ጌገን እዚህ ውስጥ መጥቀስ እንቅሳለን፡፡

3/ በፍጥነት የሚያደጉ ከቅጥ በኢንፋክተሪ መሰራጨ ያነታቸው የሥራ እድል በብዛት የሚገኝባቸውና አካላት ተቀርቶ በፍጥነት በማደግ ላይ ያሉትን ከቅጥ በዚህ ይፈረጃሉ፡፡ አያቂ፣ ባህር ፋር፣ አካላት ለበባ፣ ለዋሳ ለዚህ ምሳሌ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡

4. የኢትዮጵያ ሊከናወን ይችላል የሚባል ባህሪ ያት

4.1 ገብርና

ገብርና ስንል የአዘርዐት እርጅንና የከብት ርቢን ባንድ ላይ ማለታቸን ነው፡፡ ከአለም ሕዝብ አብዛኛው በቀጥታ በገብርና ሥራ ላይ የተሠማሩ ነው፡፡ በተለይ እንደ ኢትዮጵያ ባሉ ጌላ ቀር ለገርቹ ገብርና ከ80% በላይ የሚሠሩን ሕዝብ ያሠማራል፡፡ አብዛኛው የእነዚህ ለገርቹ ገቢም ከገብርና የሚመጣ ነው፡፡ የኢንፋክተሪውና የገንዘብ በፍለ ሊከናወንም እድገታቸው በብዙ ሁኔታ በገብርና ላይ የተመሰረተ ነው፡፡ የኢንፋክተሪ ያቸው የተመሠረተው በአብዛኛው በገብርና ውጤቶች ላይ ነው፡፡ በሚመረቱ ሽቀጦችም ፍጆታ ላይ ይህ በቀጥታ በዙሪያ የሆነው ገብረ በጣም ወሳኝ ነው፡፡

ገብርና በኢትዮጵያ ውስጥ ከብዙ ምላሳ አመታት በፊት የነበረና በሕዝቡም ባህል ውስጥ ጽኑ መሠረት ያለው ነው፡፡ ኢትዮጵያ

የብዙ አዝርአት አይነትም የመጀመሪያ ምንጭ አንደኛውን ይታመናል፡፡

የኢትዮጵያ ገብርና ምንም ያህል ረጅም ታሪክ ቢኖረውም አንድን አሁንም በጣም ኋላ ቀር ነው፡፡ ይህም ሆኖ የኢኮኖሚያችን ዋነኛ መሠረት ነው፡፡ ወደፊትም ለብዙ ጊዜ ዋነኛ ሆኖ መቆየቱ የማይቀር ነው፡፡ ስለገብርና ከነሱን በተጓጉሎ ሲሆን ስለቀደመ አብዮትና ደህረ አብዮት ኢትዮጵያ ገብርና ለያይተን መመለስ ያስፈልጋል፡፡

4.1.1. ቀደመ አብዮት ገብርና፡-

በቀደመ አብዮት ኢትዮጵያ ገብርና ምንም የሥርዓት መሠረት ሲሆንም አንድን ለአንድ ተጨማሪ ምንም ተኩረት ያልተሰጠው መሆኑን አንረዳለን፡፡ የኢትዮጵያ ገብር ለዘመናት የየአካባቢው ባለባቶችና ጉላቶች ምርቱን ሲመዘገብ ኖረዋል፡፡ በአጭር ወደ ላይ ከሆነው ምርቱ ቀጥቦ የሚያከማቸው ስለሌለው ነገር ማሻሻልና መለወጥ ቀርቶ በየዘመኑ በሚከሰተው ደርቅ በረሀብ ሲቀላ ኖሯል፡፡ ስሩና የነበረው የመሬት ሥሪት በጣም ኋላ ቀርና አደህሪ ስለነበረ የገብርናን አድገት ቀለፍ ይዘት ነበር፡፡ በቀደመ አብዮት ኢትዮጵያ ሶስት ዋና ዋና የመሬት ሥሪቶች ነበሩ፡፡ እነሆ

1/ ርስት

2/ የገለ ይዘት

3/ የዘላን የጋራ ይዘት ናቸው፡፡

1/ ር ስ ተ

ይህ አይነት የመሬት ሥሪት ከአንድ የተወለደ ገንደ የሚመጡ ሰዎች መሬትን በጋራ የሚይዙት ሁኔታ ነው፡፡ በአብዛኛው በኢርትራ በተገራይ በጉንደር ጌታም በሜን ወላና በሰሜን ሸዋ ስሩና የነበረ ሥሪት ነው፡፡ በዚህ የመሬት ሥሪት መሠረት አንድ

ሰው ተወላጁን ቀጥሮ ከመራት ባለቤት ተወላጁ ጋር ማገናኘትና
 ማረጋገጥ ከቻለ በፈለገው ጊዜ ከመራት ባለቤት ተወላጁ ጋር
 “ ርስት በሺ እመ ተ ለባለቤት ” ይባላል የነበረውም ለዚህ ነበር፡፡
 በዚህ ሁኔታ የመራት ባለቤትነት ኢኮኖሚያዊ ጥቅም በቻል የሚያስ
 ገኝ ሳይሆን በዘመኑ ለባባሉ “ የሰው ልጅነትንም ” ማረጋገጫ
 ነበር፡፡ ተወላጁ ቀጥሮ መራት ማገኘት የማይቻል ሰው
 በዚህ ሕብረ ተሰባ ውስጥ ይናቃል ይሰደባል ርስት ለይሸጥም ለይ
 ለውጥም፡፡

ይህ የመራት ሥራ ብዙ ጊዜ ገፍቶ ነበረ፡፡ መራት ከተ
 ወላጁ ተወላጁ ለ የተቀረረሰ ሰለሚሄድ ኢኮኖሚያዊነትም ያነሱ
 ያህል ለ የቀነሰ ይሄዳል፡፡ ለ ያንኳን ገበሬ መራቱን ለራሱ ይዞ
 የማቀየት ዋስትና ስለሌለውና የባላንጣ ፍራቻ ስለሌለበት ለመራት
 ለገንዘብካቤ ለ ያደርገው፡፡ ለንድ ገለሰብ በተወላጁ ምክንያት
 መራት የሚያገኘው በተራራ ቀ ስፍራ ስለሆነ ይዘታው የተጠቃተነና
 ለአርሻም ለመፔ ያለሆነ ነበር፡፡

2/ የገለ ይዘት፡-

በዚህ ይዘት መሠረት ገለሰቦች በመራት ላይ ውሎ መብት
 ለላቸው መሸጥ መለወጥም ይቻላሉ፡፡ የዚህ ዓይነት የመራት ሥራ
 በደቡብ ሸዋ በወለጋ፣ ኢሊባሮ፣ ከፋ፣ ጋዎ ገፋ፣ ሲዳሞ፣ ባሌ
 ሰረርጌና ደቡባዊ ወሎ ውስጥ የሠሩ ነበር፡፡

በዚህ የመራት ለ ያያዝ ሥርዓት መሠረት መራት በጥቂት የመ
 ሬት ከበር ተያቸ የተያዘ ስለሆነ ከፍተኛ በዝብዛ ይካሄድበት
 ነበር፡፡ ገበሬው ጭሰና ስለሆነ በመራት ላይ ባለቤትነት የለ
 ውም፡፡ ባለመራት ባሻው ጊዜ ያሻውን ነቀሎ ያሻውን ሰለሚተክል
 የይዘት ለስተማማኝነት ፈጽሞ የለም፡፡ ባጠቃላይ እጅግ ለሰብራ
 የነበረው የባለመራት ጭሰና ገንኙነት የሰፈነበት ይዘት ነበር፡፡

3/ የገባ የገራ ይዘት፡-

ይህ ለይነት የመራት ይዘት ዘላናቸ በሚኖሩበት የሰዎች

በሌላ በኩል በደቡብ ምሥራቅ ቀላጃፍና በሰሜን ምዕራብ ቀላጃፍ ሰፍኖ የነበረ ነው። በነዚህ በታያቸው መሬት በጋራ በጉዳዩ ይያዛል። ገለሰባቸው የኔ የሚሉት መሬት የላቸውም። በነዚህ አካባቢያቸው የቀደሙት መንግሥት መሬት ለገለሰባቸውና ለውጭ ሀገር ከበር ተያቸው ይሰጥ ነበር። በዚህም ሲቢያ በዘላኖቹና በመንግሥት መሀል ከፍተኛ ቅሬታ እንደነበር እንረዳለን። ለዚህ መሬት በከብት በገመል፣ በፍ የሎቹና በበጌቸው በዚህ እየተሰሩ ነዝላኖቹ ለመንግሥት ይገባሉ ነበር።

በቀደሙ አብዬት ኢት ጃያ ሥርዓት በወለዳቸውና በራሳቸው ቸገርቸው ምክንያት የእርሻ ምርታማነት በጣም ዘቅተኛ ነበር። ለምርታማነት ዘቅተኛነት ምክንያት የነበሩትን ጠቀለል አድርገን ሰንጠረዥ የጭሰጥነት መሰረት የእርሻ መሣሪያዎች ኋላ ገዢነት፣ ሲይንሳዊ የሆኑ የአስተራረብ ዘዴዎች አለመስፋፋት፣ ገበሬዎች በይዘታቸው ላይ ዋስተና ማጣታቸው የመሬት ከተውሰደው ተውሰደው መሸንሸን የሀብረት እርሻዎች አለመኖር ዋና ዋና ዎች ሆነው እና ገኛቸዋለን።

4.1.2. ደህረ አብዬት ገብርና፡-

በለደህረ አብዬት ኢት ጃያ ገብርና ሰንጠረዥ የካቲት 25 ቀን 1967ን መነሻ እናደርጋለን። በየካቲት 25 1967 ዓ.ም. የገጠር መሬት ለሰፊው ሕዝብ ያደረገው ሥር ነቀል አዋጅ ታወጀ። ይህ አዋጅ መሬት የአራሶች እንዲሆን በማድረግ ለዘመናት ሰፋኛ የኖረውን የፊውዳል ሥራት አፈራረሰው። በዚህ አዋጅ መሠረት አንድ ገበሬ እስከ 1ር ሄክታር መሬት ድረስ ማረሰ እንደሚችል ተረጋገጠ።

የየካቲት 1967 ዓ.ም. የመሬት አዋጅ በአዋጅነት ላይ በቻ የሞላ ሲይሆን የመሬትን ምርታማነት ከፍ ሊያደርግ በሚችሉ መሬቶች ፖሊሲያቸው የታደሰ ነበር። በዚህም መሠረት ገበሬውን በማህበር በማድረግ ያይሎ በማሰባሰብ ጉዳት ሕሊናውን ከፍተኛ በማድረግ የማያቋርጥ ቀስቀሳ ማድረግና ለአሳዳጁ ተፈጻሚነት

የሚያገዙ በርካታ የመንግሥት ቀጥተኛ እርዳታዎች እንዲሁም አወቅ
የሆኑ የመንግሥት መዋቅሮች ተዘረጉ፡፡

ይህ አዋጅ እንደታወጀ ገብርናን ተባብሮ የኖረው አዲህ ሥር
ዓት ከፋኛ ተቃራኒ እንዲሆን ወዲያውኑ ከአዋጁ በኋላ ምርታማነት ከበ
ፊት አልፎ መሆኑን፡፡ ለዚህ ብዙ ምክንያቶች ነበሩ፡፡

1/ ገበሬዎች በንቃታቸው ዘቅተኛነት የተነሳ የአዋጁን መንፈስ
በተከከለ መረዳት ስለተሰናቸው ለአዲህ ሥር ፕሮፓጋንዳ መጋ
ለጣቸው፡፡

2/ የገበሬ ማህበራት አመራር ደካማነት፡፡

3/ በጊዜው የነበረው የወጭ ወረራና የሀገር ውስጥም የአዲህ
ሪያን እንቅስቃሴ፡፡

4/ የተፈጥሮ ቸገሮች በተለይም ደርቅ ዋናጅ ምክንያቶች
ነበሩ፡፡

በገብርናው ከፍለ ኢኮኖሚ በኩል ቸገሮችን ለመቋቋምና ምር
ታማነትን ከፍ ለማድረግ አብዩታዊው መንግሥት በርካታ እርምጃዎችን
ወሰዷል ከነዚህም ውስጥ፡-

1/ የምርት ከፍተኛነት ወደ ገበሬው ማሰማራት

2/ የገበሬ ተወካዮችን ማሰልጠን

3/ ዘመናዊ ጉዞዎችን በየቦታው ማቋቋም

4/ ብዙ መሬት እንዲታረስ ማበረታታት

5/ አዳዲስ የአስተራረስ ዘዴዎች እንዲሰራጩ ማድረግ

6/ ምርት ዘርፍ የኬሚካል ማዳበሪያ ሰሰፋት ማሠራጨት

7/ ሠፈራን ማጠናከር ሃና ዋናዎች ናቸው፡፡

የኢትዮጵያ ሠራተኞች ፓርቲ /ኢ.ሠ.ፓ./ ፕሮግራምና ልዩ ልዩ ሰነዶች እንዲሁም የአባሩ ዓመት መሪ አቅድ በገብርናው ክፍለ ኢኮኖሚ መጠናከርና በአጠቃላይ ለአርባ አደሩ ዜግ መሻሻል ከፍተኛ ተኮረት የሰጠው ጉዳይ ነው፡፡

4.1.3. የኢትዮጵያ ገብርና አይነተኛ አደረጃጀት፡-

የሚመረተውን የገብርና ምርት አይነተኛ አባራሩን በመ መልከት ሰባት ዋና ዋና የገብርና አይነተኛ በኢትዮጵያ መለየት ይቻላል፡፡ እነዚህም 1/ የከብት ርቢና እርሻ ቀለቀል 2/ የከብት ርቢ 3/ ሰፋፊ እርሻ ናቸው፡፡

1/ ከብት ርቢና እርሻ ቀለቀል፡-

ይህ አይነት ገብርና የርሻንና የከብት ርቢን ባንድ ላይና ጉን ለጉን ማካሄዱን ይመለከታል፡፡ ይህ አይነት ገብርና በፀባዩ ከአጭ ወደ ላፍ ነው፡፡ በዚህ መንገድ ገብረው የሚያስፈልገውን ሁሉ በራሱ ለማፍራት ሲቻል ይታያል፡፡ የገበያ ተጽእኖ ብዙም አይሰማም፡፡ ለውጥ በጣም አነስተኛና የገብረውን ፍላጎት ሊያሟላ የሚችል አነስተኛና መጠነኛ ነገሮችን ብቻ ይመለከታል፡፡ የዚህ አይነት ገብርና በኢትዮጵያ ባጠቃላይና በተለይ በደጋው ክፍለ በብዛት የሰፊ ነው፡፡

2/ የከብት ርቢ፡-

ይህ አይነት ገብርና ኋላቱ ከሀክም የዘላን ከብት ርቢ ጀምሮ እስከ ዘመናዊ ሳይንሳዊ የከብት አረባብ ያለውን ይጠቀሳል፡፡ በኢትዮጵያ የከብት ርቢ ከፍተኛ የኢኮኖሚ አስተዋጽኦ አለው፡፡ ለምሳሌ የቀጥ ውጤቶችን ከፍተኛ የውጭ ምንዛሪ ማሰገፍ ናቸው፡፡ ይህም እንደ ያሉን የሥነ ምግባር ባህሪ በሀገር ውስጥ ከብተኛ የሚሠሩ ናቸው፡፡

ኢትዮጵያ በአፍሪካ ከፍተኛው የከብት ቁጥር የያዘች ሀገር ነች፡፡ እንደ ከብት ሀብት ቁጥር ብዛት ገን ብዙ ተጠያሚ አይደለችም፡፡ ይህም በከብት ርባታ ሥርዓት ኋላ ቁር ነትና ከብትም ያለዓባብና ብዙ ውጤት የማይሰጡ በመሆናቸው ነው፡፡

የኢትዮጵያ የከብት ርቢ ባብዛኛው የሚካሄደው እንደና በዘላጎ ከብት አርቢዎች፣ ሁለተኛ ደገፍ በአዘርኦት አርባ ጋር በቀለቀለ በሚካሄደው ከብት ርቢ ነው፡፡ ዘመናዊ የከብት ርቢ አለፍ አለፍ በመዓበር ላይ ቢገኝም ከበፊት ጋር ሲወዳ ደር በጣም ዝቅተኛ ነው፡፡

የኢትዮጵያ ከብት ርቢ ዋና ዋና ችግሮች የሚከተሉት ናቸው፡፡

- 1/ የእንሰሳት ወት፡- ብዙዎች እንሰሳት አመጋገባቸው በጣም ዝቅተኛ ስለሆነ ለበሽታና ለወት የተጋለጡ ናቸው፡፡
- 2/ የባህል ችግሮች፡- በዙፉ ጊዜ ከብት አርቢዎች በተለይ ዘላኛ የከብትን ብዛት እንደ ማህበራዊ ክብር ያቆታል፡፡ ለጥፈት ተኮረት አይሰጡም፡፡
- 3/ አነስተኛ ክብደት፡- ከብትቻቸው ክብደታቸው በጣም አነስተኛ ነው፡፡ በዘመናዊ እያያዘ ከተያዙ ከብት ጋር ሲወዳ ደር የብዙዎች ከገጣሽ በላይ ያንሳል፡፡ በዚህም የተነሳ የሥጋ ውጤታቸው በጣም አነስተኛ ነው፡፡
- 4/ ዝቅተኛ ምርታማነት፡- ከከብት እያያዘ ኋላ ቁር ነት የተነሳ ለምሳሌ ላዎች የሚሰጡት የወተት መጠን በዘመናዊ መልክ ከተያዙት ጋር ሲወዳ ደር በአሥር እጁ ያህል የሚያንሰብት ሁኔታ አለ፡፡
- 5/ የከተኞች አለመሰፋፋት፡- የከተኞች መሰፋፋት የከብት ርባታን በማዓበር ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ አለው፡፡ ከተኞች ሲሰፋ ለዚህ እየሰፋና እያደገ የሚሄድ የከተማ ሕዝብ

በዙ የከበተ ውጤት በተለይም ሥጋና ወተት ማቀረብ አስፈላጊ ሲሆን ዘመናዊ የከበተ ርባታን ሊጉተጉት እንደሚችል ይታወቃል፡፡

3. ሠፋፊ እርባታ፡-

ይህ ቀደም በገለ የወጭና የሀገር ውስጥ ከበር ተያቸ ተይዞ የነበረውንና በአሁኑ ወቅት በመንገሥት ቁጥጥር ሥር የሆነውን የመንገሥት እርባታ ይጠቀሳል፡፡ ይህ ዓይነት እርባታ መጀመሪያ ወደ ኢትዮጵያ የተጀመረው በወጭ ሀገር ከፒታሊስቶች ነው፡፡ ለምሳሌ በአዋጅ ሽለቆ የደቸችና በኤርተራ የኢኮኖሚክስ መጥቀስ እንደሚችል፡፡ ቀስ በቀስ ገን የገዢው መደብ አባላትና ኢትዮጵያውያን ገለበጦቹ በዚህ ሥራ ተሳታፊ ተቆይተዋል እና ያለ፡፡ በ1966 ዓ.ም. አካባቢ የዚህ ዓይነት እርባታ ጠቀላላ ሰፋት ወደ 70,000 ሄክታር ይገመት ነበር፡፡

በአሁኑ ጊዜ የመንገሥት እርባታ በቀጠና በሰሜን በደቡብ በምዕራብና በአዋጅ እርባታ ለጣት ይገኛል፡፡

4. በአሁኑ ጊዜ የገበርና አደረጃጀት፡-

የኢትዮጵያ የገበርና ሥራ በሰሰት መልክ ተደራጅቶ እናገኛል፡፡ እነዚህም የመንገሥት እርባታ፣ የገበራዎች የአምራቾች ነበረት ሥራ ማኅበራት እርባታና የገለበጥ ገበራ እርባታ ናቸው፡፡

ሀ/ የመንገሥት እርባታ ከላይ በጠቀስነው መልክ የተደራጀ ሲሆን ከታሪኩ ጠቀላላ መሬት ወደ 300,000 ሄክታር አካባቢ /ከ3-4 %/ የሚሆነውን ይይዛል፡፡

ለ/ የገበራዎች አምራቾች የነበረት ሥራ ማኅበራት-በገምት ወደ 8000 ሄክታር የሚሆነውንና 0.1 % የሚሆነውን የታሪኩ መሬት ይይዛል፡፡ በአደረጃጀታቸው ተሰባሳይነት ያላቸውን የሠፈሩ እርባታዎች እዚህ ላይ የወጡት

እንደሆነ ወደ 40,000 ሄክታር መሬት ይገመታል፡፡

ብ/ የገለበጠ ገበሬ እርሻ-ከሰደብተ ሚኒዩን ሄክታር በላይ የሚገመት ወይም ከታረሰው መሬት ከ90% በላይ የሚሠሩ ነው የሀገሪቱ የእርሻ ሰብል ገቢ ከዚህ እንደሚገኝ ይገመታል፡፡

እዚህ ላይ አተኩረን ለና የው የሚገባ ተለቀ ም ነገር የእያራጉት ነብረት ሥራ ማነበራትን የማድረግ ተገቢ በጣም አስፈላጊና በዘመናዊ ተገል የሚጠይቅ መሆኑን ነው፡፡

4.2. ኢንቁስተሪና መገናኛ ጽላገራፊያዊ ባህሪያት፡-

እንደሌሎች ጌላቱ ሀገሮች ሁሉ የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ በጣም የሚነጻጸሩና የማይደጋገፉ ጌላቱና ዘመናዊ ኢኮኖሚያዊ የሚታዩ ጭነት ነው፡፡ ስለ ኢንቁስተሪ በንግግር የገደብ ኢንቁስተሪና ዘመናዊ ኢንቁስተሪን ለይተን መመልከት ይኖርብናል፡፡

የገደብ ኢንቁስተሪ በኢትዮጵያ ታሪክ ውስጥ የቀየረ ነው፡፡ የቀዳሚው ሥራ፣ የጌታ ሥራ፣ የሽከላ ሥራ፣ የሽጦና ሥራ፣ የሰፊት ሥራ፣ የማረሻ የጉራጌና የጦር ሥራ በኢትዮጵያ ለረጅም ጊዜ የነበሩ ናቸው፡፡ እነዚህ ሥራዎች ባብዛኛው ባለቤት ሆነው የኖሩ እንዲሁም ከፍተኛ ወጪ የኢንቁስተሪ ሥራ አላቸውም፡፡ ለዚህም ዋናው ምክንያት የነዚህ ሥራዎች መናቀ ነው፡፡ ለነዚህ ሠራተኛ 4 ዊ፣ ስዳ፣ ጠይብ ወዘተ... የሚል ስም እየወጣቸው መምጣት ሰዎችም ተንቀው ይኖሩ ነበር፡፡ ከባድ ባታችን ፍጥነት ወዲህ በዚህ መስክ ብዙ ለወጣቸው ተደርገዋል፡፡ ባለመምያዎች በጣም ሀብት እንዲደራጁ ከፍተኛ የመንገድ ድጋፍ ይሰጣቸዋል፡፡ ለባድ ባታዊ መንገድ እደ ጥበባትን ለማስፋፋትና ለማግኘት ባለው ከፍተኛ ዓላማ ባህሪ የእደ ጥበብ ውጤቶችን ከጊዜ ጊዜ እየፋፈና እየግኘነው በመሄድ ላይ ናቸው፡፡

ዘመናዊ ኢንቁስተሪን ማስፋት የማንኛውም ሀገር ዓላማ ነው፡፡ ለዘመናዊ ኢንቁስተሪ መስፋት መሠረተኛ ማዕደናት፡

ነፃጅ የውሃ ኃይል፣ የእርሻ ጥረ ሀብቶችና ገበያናቸው፡፡

የማዕድን ሀብታችን ገና ብዙ መጠናቀቅና መመርመር እንዳለ በተመዘገበው ያህል ያሳያል፡፡ ያለ ብዙ ማዕድን ሀብት ኢንዱስትሪን ማስፋፋት አስቸጋሪ ይሆናል፡፡

የኤሌክትሪክ ኃይልም እንደዚሁ ለኢንዱስትሪ እድገት ተልቅ መሠረት ነው፡፡ ኢትዮጵያ በጣም ከፍተኛ የውሃ ኃይል ያላት ሀገር ነች፡፡ አስከፊነቷን በሥራ ላይ የዋለው ገንዘብ በጣም ተገቢ ነው፡፡ በብዙ የሀገራችን ሥፍራዎች የሚገኘው የጂኦተር ማል ኃይልም በሥራ ላይ ማዋል ከተቻለ ኢትዮጵያ በርካታ ኢንዱስትሪዎችን እንዲያገኝ ለገዢዎች የሚተርፍ ኃይል ልታመነ፣ እንደምትችል ይገመታል፡፡ ለምሳሌ ከጥቂት አመታት በፊት በተደረገ ጥናት ከአባይ ወንዝ ቀሪ ውስጥ በቻ ከ100 የሚያንሱ የውሃ ኤሌክትሪክ ማመንጫ ጣቢያዎችን መሥራት እንደሚቻል ተረጋግጧል፡፡

ብዙ ኢንዱስትሪዎች የእርሻ ጥረ ሀብት ይሻሉ፡፡ ለምሳሌ የግንብ፣ የጪር ቃጪርቅ፣ የቀዳ ወዘተ... የኢትዮጵያ እርሻ ገና ያለፍጠራና ጋሳ ቀር በመሆኑ የጥረ ሀብት አቅርቦት በጣም ውሎ ነው፡፡ እርሻን ማስፋፋትና ከኢንዱስትሪ ጋር ማጣመርና መዋሃድ አማራጭ የማይገኝለት መፍትሔ ነው፡፡

ለላላው የኢንዱስትሪ እድገት መሠረት ገበያ ነው፡፡ የገበያና ምርታማነት ዝቅተኛ መሆን ማለት በቁጥር ብዙ የሆነውን ገበሬ ስዎች ዝቅተኛ መሆን ማለት ነው፡፡ ይህ ማለት ደገፍ በገበያ የመሳተፍ ኃይሉ በጣም ዝቅተኛ ነው ማለት ነው፡፡

የኢትዮጵያ ዘመናዊ ኢንዱስትሪ ባብዛኛው ቀላል ኢንዱስትሪ ነው፡፡ ከባድ ኢንዱስትሪ በኢትዮጵያ ገና የሌለ ያህል ተገቢ ነው፡፡

$$\frac{9\lambda + 8\delta \text{ } \& \text{ } \lambda^2 + 6\lambda + 6}{54 + 5\lambda + 5} \quad \text{mCq+}$$

004A U7C 119731

[illegible]

• አዲስ አበባን ይጨምራል፡፡

Provisional Military Government of Socialist Ethiopia,
Ministry of Industry, Statistical Bulletin, May 1984,
P. 3.

4.2.1 የዘመናዊ ኢንዱስትሪ ሥርዓት

በኢትዮጵያ ያለው የኢንዱስትሪ ሥርዓት በጣም የተዛባና በተወሰኑ ሥፍራዎች ብቻ የተከማቸ ሆኖ ቆይቷል፡፡ በኢትዮጵያ ሦስት ዋና ዋና የኢንዱስትሪ ቀጠናዎችን መለየት ይቻላል፡፡

1/ የአዲስ አበባ-ናዝሬት የኢንዱስትሪ ቀጠና

2/ የአሥመራ ምጽዋ የኢንዱስትሪ ቀጠና

3/ የዱራዳዋ ጠረር የኢንዱስትሪ ቀጠና ናቸው፡፡

በነዚህም ውጭ የኢንዱስትሪ ከምቸት ጉልት የሚታይበት ሥፍራ የለም፡፡ በክፍለ ሀገር ደረጃ ያየነው እንደሆነ ሽዎች አርተራት ጠረር ጉብኝታቸውን ወደ 90% የሚሆነውን ያህል ይዘውታል፡፡ በአሁኑ ሰዓት ሌሎች ክፍለ ሀገሮችም ብቅ ብቅ እያሉ መሆናቸውን እና ያሉን፡፡ ለምሳሌ

ወሎ - የኮምቦልቻ ጦርታ ጦርቆች ሥጋ ፋብሪካ

ጌንዎ - የጦር ታጠርቆና የምግብ ዘይት ፋብሪካዎች

ጌንደር - የጥጥ ፋብሪካ

ተገራይ - የምግብ ፋብሪካዎች

ሲዳሞ - የተለያዩ አነስተኛ የእርሻ ኢንዱስትሪዎች

በኢትዮጵያ ስፍራ ለቀየሙ የኢንዱስትሪ ከምቸት ምክንያት ተቆ ማሠራተ ሰማተ ተራንባጋርተና ኃይለ እንዲሁም የገበያ ከተወሰኑ ቦታዎች መከማቸት ነው፡፡

በአሁኑ ሰዓት ኢንዱስትሪ በመንገዱ ቁጥጥር ሥር በመሆኑ ሥርዓቱን ለመምራትና ለመቀየስ የመጣታቸው ሁኔታ አለ፡፡

4.2.2 ተራንስፖርትና መገናኛ

የተራንስፖርት አገልግሎት ስፋት ለአንድ ሀገር ኢኮኖሚ አንድ ደዎ ሥር ነው። የተሰፋፋ የተራንስፖርትና መገናኛ አገልግሎት የዓባሪ ኢኮኖሚ ምልክት ነው። ዘመናዊ የኢንፉራስትራክቸርና የገንዘብ ኢኮኖሚ የገደብ ተራንስፖርትና መገናኛ መስፋፋትን ይጠይቃል።

1/ የመንገድ ተራንስፖርት

ይህ ዘመናዊ የመኪና መንገድ ተራንስፖርትን ብቻ የመሠለ ለከተማ ነው። በሀገራችን የመኪና መንገድ ሥራ የተጀመረው በ1920 ገደማ ነው። ከዚያም በአምስት ዓመት የኢጣሊያ ወረራ ጊዜ እየተፋጠነ መጣ። የኢጣሊያ ወራሪዎች መንገዶች ሲሰሩ ዓላማው በቀጥታ ለወታደራዊ ተገባር ነበር።

ኢትዮጵያ ወጣ ገባና ተራራ የሚበዛበት ሀገር ስለሆነች የአውራ መንገድ ሥራ በጣም አስቸጋሪ ነው። መንገዶቿን ለመዘርጋትም ሆነ ለማደስ ከፍተኛ ወጭ ይጠይቃል። ይህም ሆኖ በተለይ ከአብዮታችን ፍንዳታ ወዲህ በጣም ብዙ መንገድ መዘርጋትን አንገነዘባለን።

የኢትዮጵያ አብዮት በፈነዳበት በ1966 ገደማ የነበረው ጠቀላላ መንገድ ርዝመት አስፋልት የሁሉ ጊዜ መንገዶቿንና የደረቀ ጊዜ መንገዶቿን አጠቃሎ 8,133 ኪሎ ሜትር ያህል ነበረ። ዛሬ ይህ ቁጥር ከ28,316 ኪሎ ሜትር በላይ ይላል። ይህም በቀደም አብዮት ከነበረው ከሦስት ጊዜ በላይ ያከላል።

የመንገድ ተራንስፖርትን ለማስፋፋት በደኅረ አብዮት ኢትዮጵያ የተገኘው ውጤት አመርቂ ነው ብንለም ገና ብዙ ጥረትን የሚጠይቅ ተገባር አንዳለ መገንዘብ ያስቻላል።

ለምሳሌ ከመንገዱ ገራና ቀኝ አሥር ኪሎ ሜትር ርቀት በመንገዱ ለመጠቀም የሚቻለበት ርቀት ነው ብንል ከሀገሪቱ ጠቀላላ

በፋት 46 % ያህሉ በቻ ነው ለአውራ መንገዶች የሚቀርቡት፡፡

ዛሬ በኢትዮጵያ አብዛኛው ሽቀጣ ሽቀጥና ሰው የሚጓዝበት በመንገዱ ተራንስፖርት ነው፡፡

2/ የባቡር መስመር

በሀገራችን የባቡር ተራንስፖርት እጅግ ጓሳቀረ ነው፡፡ በኢትዮጵያ ያለው ጠቀላላ የጠጂራ ርዝመት ከአዲስ አበባ ጁቡቲ /በኢትዮጵያ ውስጥ በቻ/ 782 ኪ.ሜትር እንዲሁም ከአቁርፃት ምፀዋ 306 ኪ.ሜትር በጠቀላላው 1088 ኪሎ ነው፡፡ /የአዲስ አበባ ጁቡቲ ጠጂራ ጠቀላላ ርዝመት 880 ኪሎ ሜትር/ ነው፡፡ የነዚህ ሀዲዶች ዓይነት ከዘመናዊው ያኑ ጋር ሲተያየ ያሳቀረ ነው፡፡

የባቡር ተራንስፖርት በተለይ ሥፍራ የሚፈቱ ከባድ ሽቀጦችን ለማጓጓዝ በጣም ጠቃሚ ነው፡፡

3/ የአየር ተራንስፖርት

የአየር ተራንስፖርት ለፍጥነት አገልግሎትና ከመሀል ሀገር በጣም ርቀው ወደሚገኙ ሥፍራዎች ለማጓጓዝ በጣም ጠቃሚ ነው፡፡ እንደ ኢትዮጵያ ለመንገደም ሆነ ሀዲራ መዘርጋት የመራት አቀማመጥ አስቸጋሪ በሆነበት ሀገር የአየር ተራንስፖርት በዙፋኖቿን ያቃላል፡፡

ኢትዮጵያ ባለው ሀገሮች አንዳር ሰተታይ የዓበረ የአየር ተራንስፖርት የተሰፋፋበት ሀገር ነች፡፡ የኢትዮጵያ አየር መንገዱ በሀገር ውስጥ ከሰላሳ ለማያንሱ ጣቢያዎች መደበኛ አገልግሎት ይሰጣል፡፡ በዓለም አቀፍ አገልግሎትም በአፍሪካ፣ በአውሮፓ በእስያ በሮስት ካሉ ሀገሮች ጋር ኢትዮጵያን በማገናኘት የማይፋ አገልግሎት ያበረከታል፡፡

ኢትዮጵያ በጠንዘቷ ባህርይ ምክንያት የጠንዘ ላይ ተራ
ንሰፖርት አገልግሎት የላትም፡፡ በኢትዮጵያ ከባር ጠንዘ በስ
ተቀር ለመጓጓዣ የሚጠቀም ጤሃ የለም፡፡

ኢትዮጵያ በቀይ ባህር ላይ በአሰብና ምፅዋ ወደባቷ በመ
ጠቀም ኢንተርናሽናል የባህር ተራንሰፖርት ደርጅት አላት፡፡

በነዚህ ዘመናዊ የተራንሰፖርት ገለጋሎቶች ሌላ ዘራም
በኢትዮጵያ በአህያ፣ በአጋሰሰና በሰጤ ሽኩም በዙ ዐቃ ረጃ
ጀምሮ ቀት ይጓጓዛል፡፡ በተራንሰፖርት ገለጋሎት ላይ ያለው
ደርጅም በቀላሉ የማይገመት ነው፡፡

REFERENCES

- Assefa Mehretue, The Changing Landscape of the Wonji Plain, The Ethiopian Geographical Journal V.S No. 2, December 1967.
- Aynalem Adugna, The Spatial Patterns of the Ethiopian Population, University of Durham, 1984.
- Bekure W/Semayat.
- Daniel Gemechu, Aspects of Climate and The Water Budget in Ethiopia, Addis Ababa University Press, 1977.
- Daniel Gemechu, The Location and Topography of Ethiopia; Addis Ababa University, 1969.
- Department of Geography, Summerized Readings in Geography 101, A.A. U., December 1981.
- የጤዘብ ቢቶ ቀጠራ ኮሚሽን፣ የጤዘብና ቢቶ ቀጠራ የመጀመሪያ ደረጃ ሪፖርት፣ አዲስ አበባ፣ መስከረም 1977::
- Huhenagel H.P., Agriculture in Ethiopia, FAO, Rome 1961.
- Kebede Tato, Rainfall in Ethiopia, Geographical Journal, Addis Ababa, 1964, Vol II, No. 2.
- Last G.C, A Geography of Ethiopia Far Senior Secondary Schools, Ministry of Education, 1963.
- Last G.C, Some notes on the Scenery of the Ethiopian Vol. 6, No. 1.
- Mesfin Wolde Mariam, An Introductory Geography of Ethiopia, Addis Ababa, Berhanena Selam P.P., 1972.
- Mesfin Wolde Mariam, An Atlas of Ethiopia, Asmara, 1971.
- Mesfin Wolde Mariam, Background of the Ethio-Somali Dispute, Addis Ababa, 1964.
- Mesfin Wolde Mariam, Somalia: The Problem Child of Africa, Addis Ababa, Artistic Printing Press, Septemebe 1977.

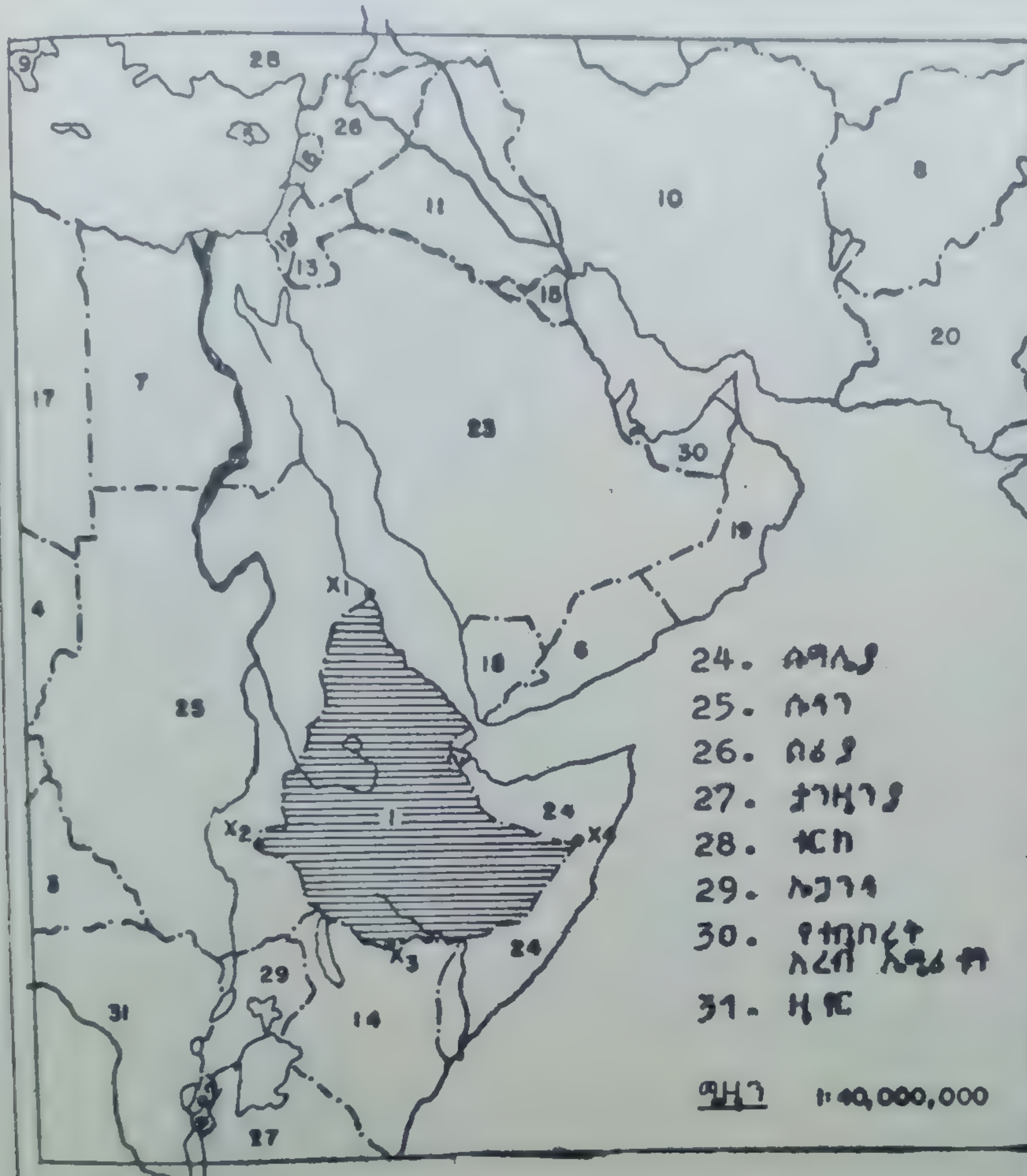
- Mesfin Wolde Mariam, The Awash Valley Trends and Prospects, Ethiopian Geographical Journal, Addis Ababa, 1964, Vol. II, No. 1.
- Mesfin Wolde Mariam, Some Aspects of Urbanization in Pre- Twentieth Century Ethiopia, Ethiopian Geographical Journal, Addis Ababa, 1965, 1965, Vol. III, No. 2.
- Ministry of Information, Power and Irrigation, Addis Ababa, 1973.
- Mohr Paul A, The Geology of Ethiopia, Addis Ababa, University Collage of Addis Ababa Press, 1964.
- Murphy H.F., A Report On the Fertility Status of Some Ethiopian Soils, Exp. Statistical Bulletin, No. 4
- Money, The Natural Vegetation of Ethiopia, Ethiopia Observer, Vol. 5, No. 3.
- Suzuki H, Some Aspects of Ethiopian Climate, Ethiopian Geographical Journal, December 1967, Vol. 5. No. 2.
- United Nations Deve opment Programme, (FAO), Ethiopia: Assistance to Land Use Planning Social Aspects of land Use Planning Report A.G. DP /Eth/ 78/ 003 Tech. Rep. 9, Rome, 1984.
- U.S Department of The Interior Bureau of Reclamation Land and Water Resources of the Blue Nile Basin, Addis Ababa, 1964.
- Y. Abul Haggos, A Contribution to the Physiography of Northern Ethiopia, London, University of London The Athelone Press, 1961.
- Kloos H, Aynalem Adugna and Essayas Sahilu, The Physical, Biotic and Human Environment, Zein Ahmed and H. Kloos (eds) In Disease Atlas of Ethiopia, Ministry of Health and SIDA/ SARAC/ Wh in Press.

▲ ↑ ● ▲ ●

▲ ● ● ● ●

ብርታ 1

አ በ ል ያ ቸ

- 24. ልዩሊያ
- 25. ሱሳን
- 26. ቦሪያ
- 27. ታንዛንያ
- 28. ቱርክ
- 29. ኤንገላ
- 30. የተባበሩት አረብ አገራት
- 31. ዚሜ

ግዛት 1:40,000,000

- 1. ኢትዮጵያ
- 2. በሪገላ
- 3. ግዕዝ ስፍራ
- 4. ቻይና
- 5. ቀላርብ
- 6. የ.ጊ.ፊ
- 7. ግብፅ
- 8. አፍሪካ
- 9. ገሪብ
- 10. ኢጣል
- 11. ኢትዮ
- 12. አብራሃም
- 13. ዩናይትድ
- 14. ኢንግ
- 15. ኮንጎ
- 16. ሊቢያ
- 17. ሊቢያ
- 18. በላይ ግብፅ
- 19. ሱዳን
- 20. ታንዛንያ
- 21. ዩናይትድ ኪንግደም
- 22. ሪፖርት
- 23. ሱዳን አረቢያ
- X1 = 18 ቦ
- X2 = 35 ቦ
- X3 = 3 ቦ
- X4 = 48 ቦ

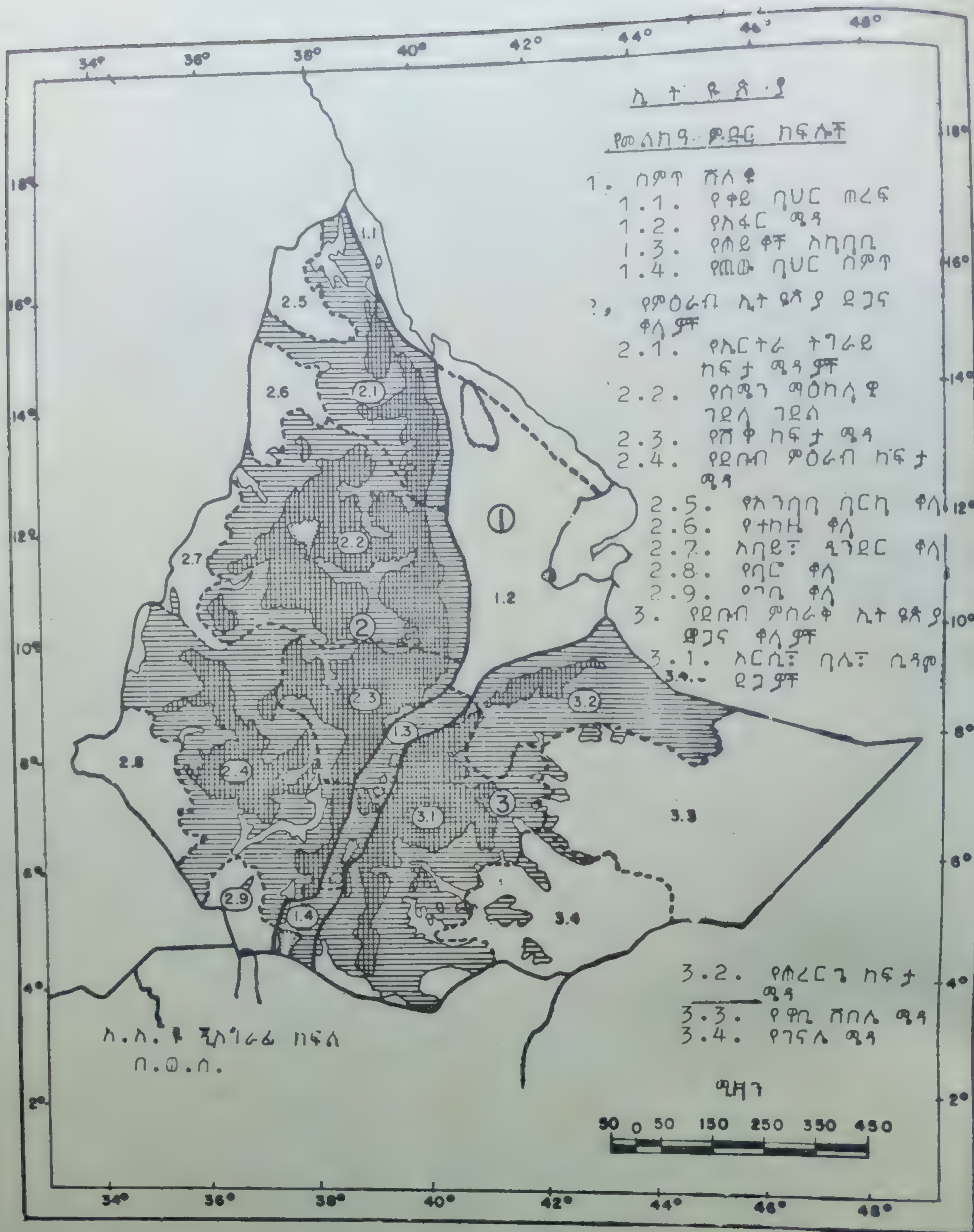
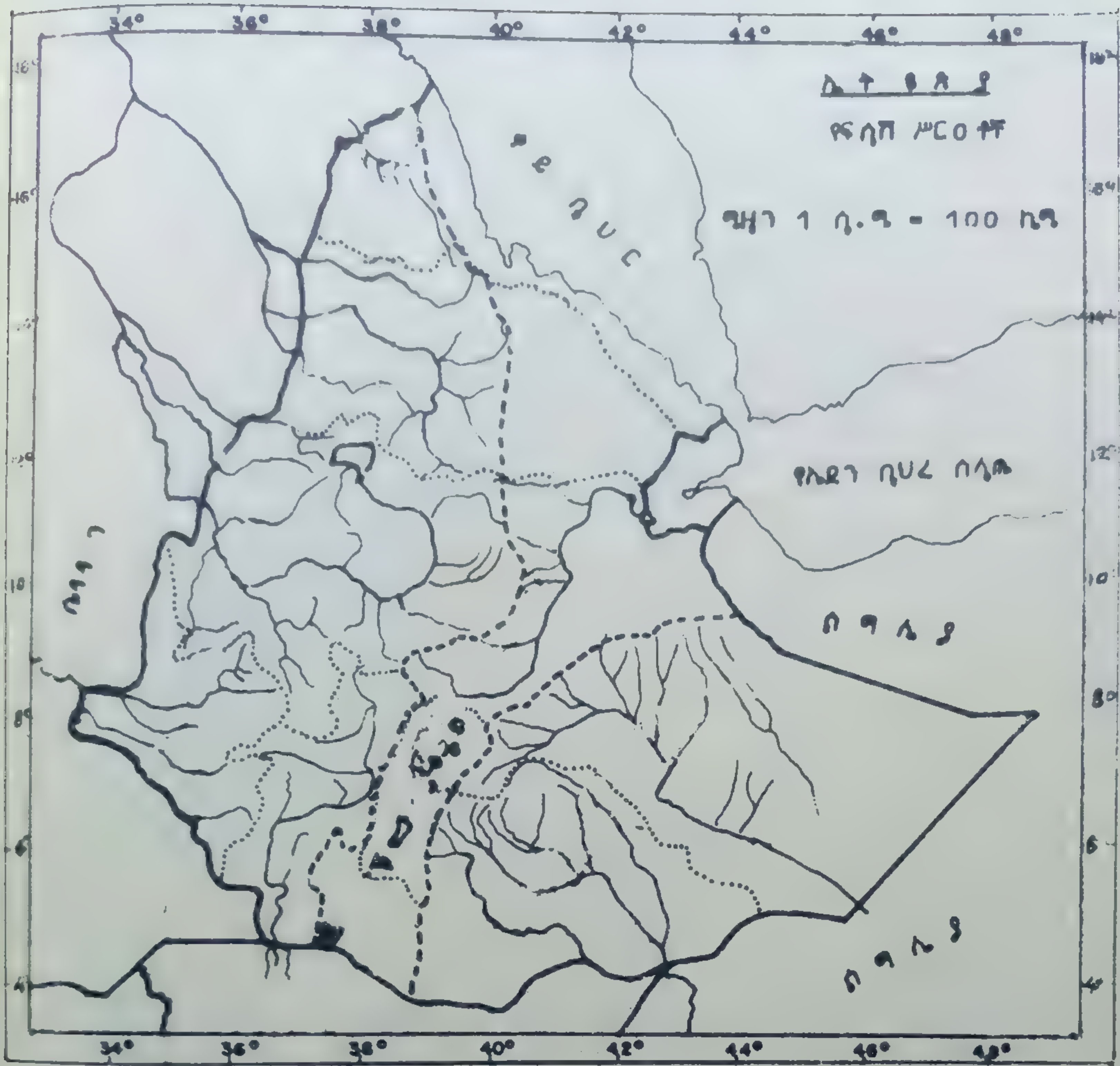
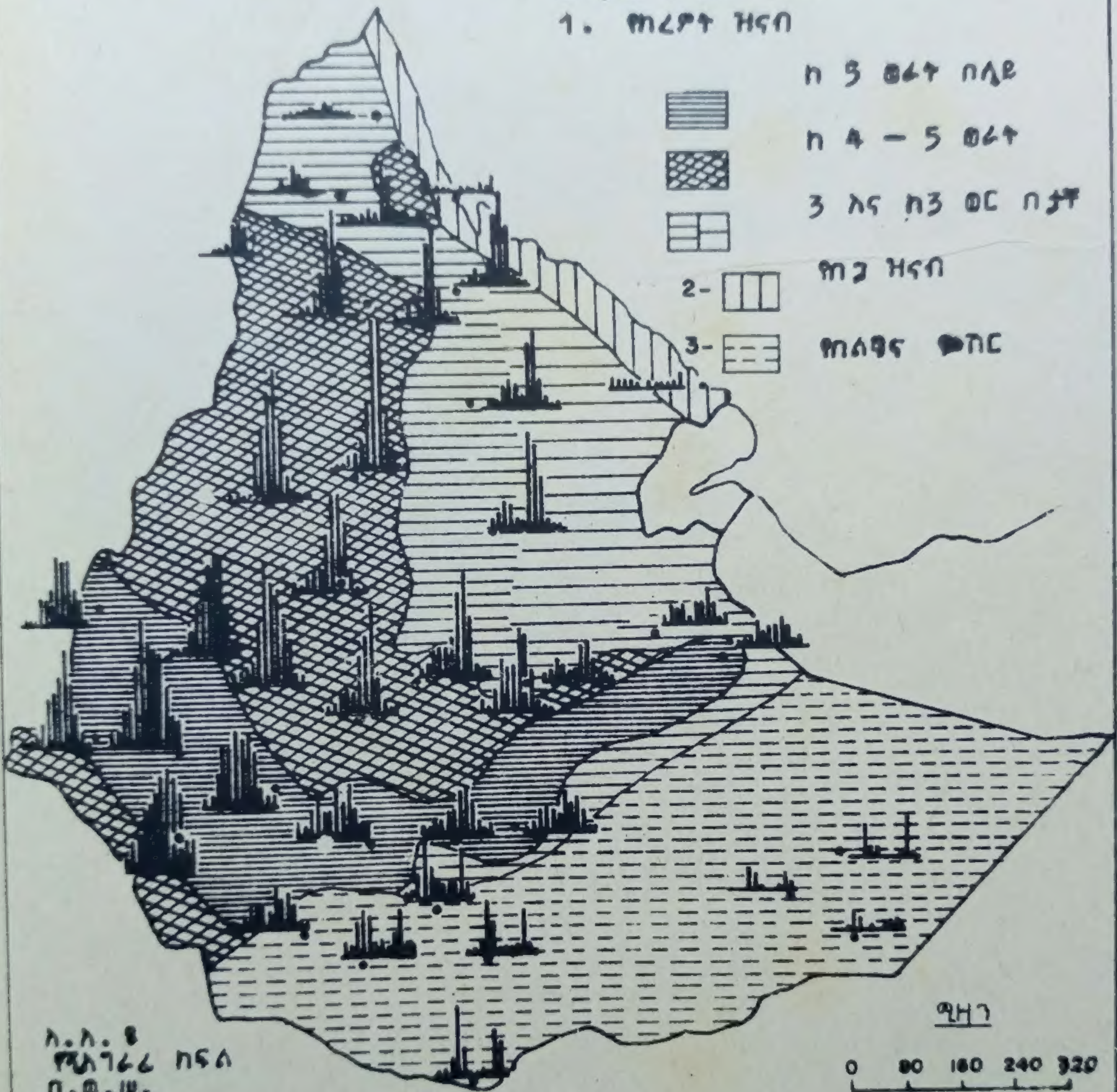

Fig. 8. Adapted from Mesfin W. Meriem, An Atlas of ETHIOPIA, 1970, p. 15

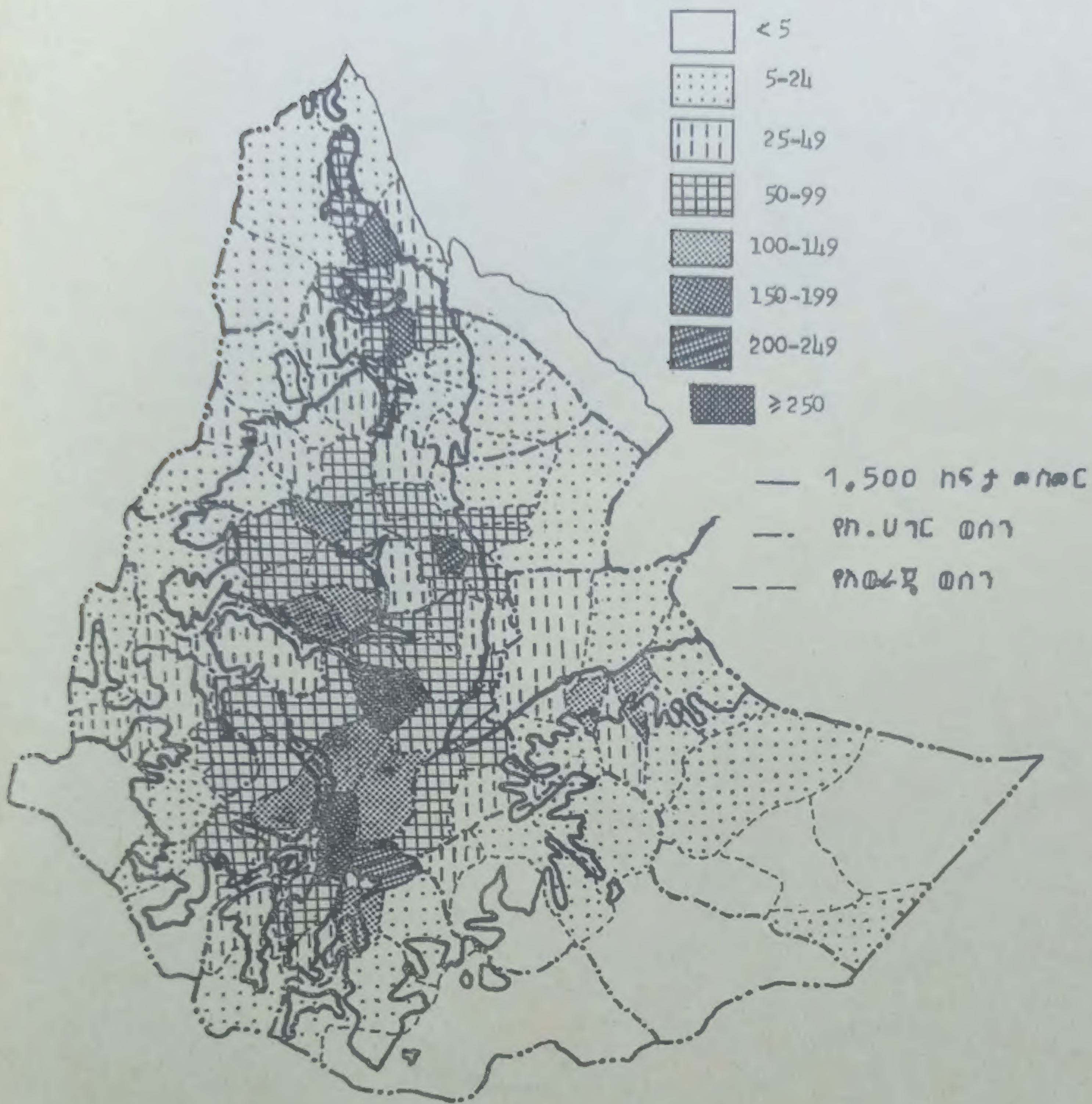

Ա.Ն.Ս.ՄԱՆԵՆ ԵՄ
Ո.Ս.Ո.

ԼՈՒՆԳ
ԹԻՎԵ ՊԻՏՈՒ ՄԵՐԻ
1. ՄԻՆԻՄԱԼ ՊԻՏՈՒ

የባሕር ብዛት በኪ.ጂ² /የጠቅላላ ሥርዓት / ከርታ 7

የጠቅላላ ተገጥሞ በአውራጃ

በከሰሰ ሊቀ. አይናለዎ ለገጽ: ለገጽ ስህራ

Proudly
brought
to
you

www.benyamhik.wordpress
.com

ከርታ 8

ዓከተዎች ሥርዓት በሕዝብ ብዛት

ከተዎች

ከ በሕዝብ ሌቶ: አይናለዎ አዲስ አበባ ባህሉ

በተ. መ. ማ. ማ. ድርጅት ታተመ ማ

Proudly
brought
to you
by

www.binyamhik.wordpress
.com

